

cijena 1.5 EUR

petak, 13. april 2018.

MONITOR

CRNOGORSKI NEZAVISNI NEDJELJNIK

Broj 1434 godina XXIX

predsjednički izbori

ZAŠTO BI ZA ĐUKANOVIĆA DRUGI KRUG BIO PORAZ

**željko vušurović, pisac
drame „deportacija”**

**ZGRAŽAVA ME FAŠIZAM
SOPSTVENE DRŽAVE**

**slučaj
šarić i region**

**PRIČA KOJA
TONE U ZABORAV**

FOKUS

PREDSJEDNIČKI IZBORI

Zašto se Đukanović boji drugog kruga (Miloš Bakić) 8

DANAS, SJUTRA

Diktatura straha (Zoran Radulović) 11

MONITORING

GDJE JE DANAS SLUČAJ ŠARIĆ:

Priča koja tone u zaborav (Milena Perović-Korać) 12

BUDVA - MORSKO DOBRO NE DA PLAŽE OPŠTINI:

Treniranje strogoće na javnom dobru
(Branka Plamenac) 16

DRUŠTVO

CRNOGORSKA EKONOMIJA IZMEĐU DVA KRUGA

GLASANJA – OČIMA SVJETSKE BANKE:

Usporavanje (Zoran Radulović) 18

ALTERVIZIJA

Klase i klasne borbe (Milan Popović) 21

DRUŠTVO

SLUČAJ UNIŠTENOG BRODA NA SKADARSKOM JEZERU:

Kostur od broda i pravde (Predrag Nikolić) 22

INTERVJU

ŽELJKO VUŠUROVIĆ, PISAC DRAME „DEPORTACIJA“:

Zgražavam se nad fašizmom sopstvene države
(Milena Perović-Korać) 24

OKO NAS

CRNA TACKA EKOLOŠKE CRNE GORE:

Grit i dalje usidren u Bijeloj (Veseljko Koprivica) 32

ANDRIJEVICA, MJEŠTANI VIŠE SELA ISPOD

KOMOVA ODSJEČENI OD SVIJETA:

Zaboravljen put kralja Nikole (Tufik Softić) 34

NOVA KULTURNA VRIJEDNOST ULCINJA:

Kručanski mozaik (Mustafa Canka) 36

OSTRVO CVIJEČA:

Zaboravljeni primorski raj (Miljana Dašić) 38

INTERVJU

ASIM MUJKIĆ,
PROFESOR NAFAKULTETU POLITIČKIH
NAUKA U SARAJEVU:

Nova ofanziva
nacionalističkih politika
(Veseljko Koprivica) 40

Ne bi se, ukoliko bi
DPS izgubio mjesto
predsjednika,
moglo desiti ništa

STR
8-10

spektakularno, ali bi to mogao biti
korak ka izlazu iz vladavine jedne
partije pod kojom živimo već blizu
tri decenije. Samo jedna dugačija
karika u sistemu proizvela bi, kao
glavnu dobrobit, jačanje svijesti o
smjenjivosti vlasti

6. april 2018.
broj 1433.

30. mart 2018.
broj 1432.

TRENIRANJE STROGOĆE NA JAVNOM DOBRU

Odbijanjem Opštine Budva kao zakupca, *Morsko dobro* je stvorilo apsurdnu situaciju. Opštini je prije više od četvrt vijeka oduzeta najvrednija teritorija, njene plaže, čija je ekonomska eksploatacija prenijeta na državni nivo. Sada država, preko *Morskog dobra*, ne dozvoljava Opštini da zakupi malii dio sopstvene teritorije, kako ne bi ubirala političke poene. Privilegovani investitori, ministri, sinovi, kumovi, prijatelji, mogu u zoni morskog dobra da rade šta hoće

STRANA 16

USPORAVANJE

Crnogorska ekonomija će ove godine, prema procjenama Svjetske banke (SB), rasti najsporije u regionu. Poslije prošlogodišnjeg rasta BDP-a većeg od četiri odsto – ponajviše zahvaljujući intenziviranoj gradnji autoputa, turizmu i inflaciji – ove godine se projektuje znatno skromnijih 2,5 odsto

STRANA 18

KOSTUR OD BRODA I PRAVDE

Radu Brajoviću su u 2012. na Skadarskom jezeru još uvijek nepoznate osobe isjekle i odnijele brod vrijedan 150.000 eura. Djelovi su uskoro pronađeni na otpadu u Zeti. Osnovni sud u Podgorici je nedavno oslobodio upravu firme DE-AN koja upravlja otpadom uz obrazloženje da nijesu znali da se radi o ukradenim predmetima

STRANA 22

GRIT I DALJE USIDREN U BIJELOJ

Pojedini mediji objavili su da bi opasni otpad iz Bijele mogao da završi u Srbiji, na jednom skladištu kod Leskovca. Prema našim izvorima, u Ministarstvu za zaštitu životne sredine Srbije nijesu dali saglasnost za to, a u Srbiji je zabranjen uvoz tog otpada

STRANA 32

U izradi ovog broja, osim gdje je drugačije naznačeno, korištene su fotografije iz arhive Monitora i Vijesti.

Izdavač:
"MONITOR" d.o.o.
Podgorica

Nedjeljnik MONITOR
Podgorica, Trg Republike bb
<http://www.monitor.co.me>
E-mail: monitor@t-com.me
Prvi broj crnogorskog nezavisnog nedjeljnika
"Monitor" izašao je u Titogradu,
19. oktobra 1990.
Utemeljivači nedjeljnika: dr Miodrag Perović i
Stanislav Čano Koprivica

Predsjednik Odbora direktora:
dr Miodrag Perović

**Glavni i
odgovorni urednik i
V.D. izvršni direktor:**
Esad Kočan

**Zamjenica glavnog
i odgovornog urednika:**
Milena Perović-Korać

Redakcija:
Veseljko Koprivica (šef deska), Zoran
Radulović (ekonomija), Marijana Bojanić,
Mustafa Canka, Tamara Kaliterna,
Petar Komnenić, Milka Tadić-Mijović,
Predrag Nikolić, Branka Plamenac,
Nastasja Radović, Tufik Softić,
Radmila Stojanović, Olivera Lakić
Miodrag Vukmanović

Grafički urednik:
Dragan Lučić

Organizacija i distribucija:
Slobodan Dedić

Telefoni:
020/404 641; 404 645; 069 327 727
Fax:
020/242 306

Rukopise ne vraćamo
List izlazi petkom
List je registrovan kod Republičkog sekretarijata za
informisanje Crne Gore pod brojem 64.
Pretpлата za Crnu Goru: šest mjeseci 39 €, godina
78 €. Sva obavještenja o pretpлатi možete dobiti na
telefone 404 641; 404 645 i 069 327 727
Pretpлата na račun broj: 510-2839-59 kod CKB
Podgorica u korist nedjeljnika: "Monitor", Podgorica

Pretpлата za inostranstvo na šest mjeseci
SAD.....USD 138
AUSTRALIJA.....AUD 230
EVROPA.....EUR 95
ŠVAJCARSKA.....SHF 161
Detaljnije informacije o pretpлатi na strani 64

Priprema:
Studio "MOUSE" - Podgorica

Štampa:
"Daily press" - Podgorica

Distribucija:
„S PRESS!-Podgorica

DRAŠKOVIĆ NA PROMOTIVNOM SKUPU DPS-A

MEDIA CENTAR TRAŽI OSTAVKU ZBOG SUKOBA INTERESA

Predsjednik Skupštine *Media Centra* **Dragoljub-Duško Vuković** ocijenio je da je dr **Mimo Drašković**, član Savjeta Radio-televizije Crne Gore, dužan da podnese ostavku na tu funkciju nakon što se javnosti predstavio kao podržavalac predsjedničke kandidature lidera Demokratske partije socijalista (DPS) **Mila Đukanovića**.

Drašković se, u društvu **Željka Rutovića**, šefa Direktorata za medije u Ministarstvu kulture, pojavio na Đukanovićevom promotivnom skupu u Bijeom Polju.

Kako se ističe u Vukovićevom saopštenju, nedopustivo je da se član Savjeta RTCG, nacionalnog javnog emitera, direktno angažuje u promociji partijskog kandidata za predsjednika Crne Gore, čime sebe dovodi u ozbiljan sukob interesa.

„Ovo pojavljivanje gospodina Draškovića na promotivnom skupu predsjedničkog kandidata Demokratske partije socijalista je samo jedna nova činjenica u nizu koja dodatno ojačava argumente da je upravo vođstvo te partije, uz asistenciju svojih poslušnih članova u institucijama, poseglo za kršenjem zakona kako bi iz Savjeta RTCG istjeralo ljude na koje nije imalo uticaja, a na njihovo mjesto ubacilo svoje lojalne članove, kako bi priskočili u pomoć gospodinu Draškoviću i ostaloj DPS-u podložnoj manjini“, ocijenjeno je u saopštenju.

Media Centar pozvao je predsjednika i ostale članove Savjeta RTCG da se na prvoj sjednici odrede prema Draškovićevom jasnom partijskom deklarisanju.

„*Media Centar* će uputiti misiji ODIHR-a informaciju o učešću člana Savjeta RTCG u predizbornoj kampanji“, naveo je Vuković.

Za karcinom dojke postoji tretman
koji ne ostavlja nikakve tragove.
PREVENCIJA.

CRNA GORA U BORBI PROTIV RAKA DOJKE

JEDAN CILJ. POBIJEDITI RAK DOJKE!

PRAVA PRIČA
Story Marketing & Research

ZAPALJEN AUTOMOBIL NA PARKINGU KCCG

LJEKAR KAZAO POLICIJI NA KOGA SUMNJA

Automobil ljekara **Predraga Jovovića** zapaljen u noći između utorka i srijede je na parkingu Kliničkog centra Crne Gore (KCCG).

Jovović je kazao da sumnja ko bi mu mogao zapaliti automobil, ali da je svoje sumnje podijelio sa policijom, dodavši da se nada da će oni raditi svoj posao.

Automobil marke „BMW“ danima je bio parkiran ispred KCCG, gdje je Jovović bio na liječenju.

Oko sat i trideset minuta poslije ponoći prijavljen je požar na parkingu Kliničkog centra.

Iz Uprave policije nisu se zvanično oglasili zbog podmetanja požara na vozilo ginekologa. Oni su nezvanično saopštili da će uzrok požara biti poznat nakon završenih vještačenja.

Nova generacija elektronskog bankarstva za pametne telefone
Erste mBanking

- Do 3 besplatna mToken-a - Opcija Silikaj i plati - Mogućnost personalizacije ekrana - Pregled stanja svih računa, kartica, transakcija - Opcija e-Uplatnica
- Besplatno preuzimanje aplikacije sa
- www.erstebank.me

ERSTE Bank Važno je koja je Vaša banka.

U 44. GODINI

PREMINUO NOVINAR DUŠKO ŠILJAK

Novinar i profesor istorije i geografije **Duško Šiljak** preminuo je u srijedu u Kliničkom centru Crne Gore u 44. godini.

Šiljak se borio sa teškim oboljenjem bubrega i bio je godinama na listi čekanja za transplataciju u Crnoj Gori.

Njegovi najbliži srodnici nisu se pokazali kao kompatibilni donori, a troškovi transplatacije bubrega na klinici u Turskoj iznosili su 40.000 eura.

Kolege i prijatelji nedavno su pokrenuli razne donatorske akcije, ali nisu uspjeli da na vrijeme prikupe novac neophodan za liječenje.

HETA ASSET RESOLUTION

Poslovna zgrada u Baru na izuzetnoj lokaciji 2690 m2

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me

AFERA „RAMADA”

POBRIĆ TUŽILA MILA

Aktivistkinja civilnog sektora **Patricija Pabrić** podnijela je tužbu protiv lidera Demokratske partije socijalista (DPS) i kandidata za predsjednika **Mila Đukanovića** zbog povrede dostojanstva njene ličnosti iznesene u javnim istupima u vezi sa slučajem *Ramada*, koji je otkrila dok je kao menadžerka radila u tom hotelu.

Pabrićeva u tužbi napominje da je, za vrijeme dok je bila menadžerka u hotelu *Ramada*, otkrila da je novcem građana plaćen partijski skup Socijaldemokrata (SD).

Ona traži da lider DPS-a uplati 10.000 eura na račun NVO *Naša akcija* na ime naknade nematerijalne štete za duševne bolove.

„Najprije je u raspravi u Skupštini Crne Gore Đukanović pozdravio sankcije koje je pretrpjela Pabrićeva zbog otkrivanja zloupotreba, koje je svojim potpisom odobrio ministar saobraćaja i pomorstva (**Ivan Brajović**) i rekao: „Nema to veze sa Vladom, ovdje je riječ o zaposlenom u hotelu *Ramada*. Ono što ja znam to bi uradio svaki poslodavac na svijetu”, navodi se u tužbi i napominje da je Đukanović ovo još jednom, nekoliko dana kasnije, ponovio.

„Da li mislite zaista da je normalno da neko zarad političke potrebe ili potrebe političke partije neovlašćeno daje informacije koje se tiču poslovanja tog preduzeća javnosti”, kao i da je kazao da bi isto to uradio kada bi se neko u Vladi ponio suprotno svojim obavezama, piše u tužbi.

posjetite nas na
www.monitor.co.me

LUKA LAGATOR, karikaturista, i ove je godine svrstan među 20 top karikaturista na svijetu, na listi *Chinese Artists Association Cartoon Committee*. Jedini kriterijum po kome ova asocijacija bira najbolje autore na svjetskoj sceni je broj internacionalnih priznanja koje je neki autor osvojio u određenom vremenskom periodu, piše CdM. Tokom 2016. godine Lagator je osvojio 11 takvih nagrada, a u toku 2017. godine - sedam.

„Počastvovan sam što sam još jednom prepoznat od strane ove međunarodne asocijacije i ovo je značajno priznanje za moj dosadašnji i budući rad“, kazao je Lagator.

Luka Lagator do sada je osvojio ukupno 112 nagrada i priznanja za karikaturu, od kojih 95 u internacionalnoj konkurenciji. Među njima su četiri Grand Prix nagrade i 14 prvih nagrada. Imao je 24 samostalne izložbe karikatura u zemlji i inostranstvu.

PLUS

IZABRANOG DOKTORA moći će da dobije 5.937 građana, jer je toliko mjesta oslobođeno za osiguranike koji do sada zbog gužvi nijesu mogli da se registruju kod ljekara u domovima zdravlja.

Druga je priča zašto do sada nije bilo slobodnih mjesta kod izabranih ljekara. Baza osiguranika prethodnih godina imala je 708.720 pacijenata, što je za oko 60.000 više od ukupnog broja stanovnika.

U nesređenoj i neažuriranoj bazi prošle godine bilo je 50.327 umrlih, od kojih je gotovo trećina, 17.000, bila registrovana kod izabranih doktora.

Nakon posljednjeg kruga „čišćenja baze“, koji je završen 1. aprila, najviše slobodnih mjesta kod izabranih doktora pojavilo se u primorskim opštinama i Podgorici. U Budvi ima 1.705 slobodnih mjesta, Podgorici 1.271, Baru i Herceg Novom nešto više od 500, Tivtu oko 400, Beranama 360.

Ažuriranje baze osiguranika sprovodi se uz pomoć Centralnog registra stanovnika, koji od prošle godine vodi Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Bolje ikad, nego nikad.

OSNOVNA ŠKOLA „Dušan Bojović“ u Župi ne dopušta članovima KUD-a Župa iz Nikšića da za vježbanje koriste školsku salu. U ime roditelja djece koji su članovi KUD-a predsjednik MZ i Školskog odbora **Dragoljub Radulović** kazao je da će, ako ne dobiju pravo da koriste salu, od 18. aprila, krenuti sa svakodnevnim protestima. Članovi KUD-a su ujedno i učenici škole.

„Ne mogu da vjerujem da se interesi škole ili Vlade stavljaju ispred interesa djece. U Ministarstvu prosvjete su nam rekli da direktorica i Školski odbor mogu da bez problema urade mjesečni privremeni ugovor dok se ne riješe ti administrativni problemi. Od januara nemamo gdje i stalno smo na relaciji škola - Ministarstvo“, kazala je **Slavka Lončar**, direktorica KUD-a.

Podsjetila je da je društvo osnovano 2012., da broje oko 60 članova, da su nastupali širom Crne Gore, Srbije i BiH i da su dobili i brojeve nagrade.

MINUS

VANDALI u Podgorici uništavajući slavine, rešetke, mlaznice ili reflektore.

Naprave štetu i do 50.000 eura godišnje. Iz preduzeća *Vodovod i kanalizacija*, koje održava 40 javnih česama i šest fontana u gradu i opštinama Golubovci i Tuzi, *Vijestima* su kazali da malo šta mogu da preduzmu, osim da podnesu prijavu protiv nepoznate osobe.

Novac koji se izdvaja za saniranje štete koju pričinjavaju vandali bi, smatraju iz tog preduzeća, mogao upotrijebiti za širenje vodovodne mreže, poboljšanje vodosnabdijevanja ili usluga fekalne kanalizacije. Redovna pojava je i da fontane

„osvanu“ išarane, da se lome i kradu slavine, rešetke, mlaznice, reflektori objekata, da mlaznice i slavine budu ispunjene grančicama i kompletno zapuštene ili da se lome ploče i kamen česama.

Iz Nikšića je ovih dana stigla vijest da je polomljeno pet sadnica lipe u Trebješkoj ulici. Sadnice lipe su i 2013. godine bile na meti vandala. Tada je polomljeno 26 stabala, a neke su prešegane.

PREDSJEDNIČKI IZBORI

Zašto se Đukanović boji drugog kruga

Ne bi se, ukoliko bi DPS izgubio mjesto predsjednika, moglo desiti ništa spektakularno, ali bi to mogao biti korak ka izlazu iz vladavine jedne partije pod kojom živimo već blizu tri decenije. Samo jedna dugačija karika u sistemu proizvela bi, kao glavnu dobrobit, jačanje svijesti o smjenjivosti vlasti

U nedjelju, 15. aprila, biće održani sedmi izbori za predsjednika Crne Gore od uvođenja višepartijskog sistema. Glasa se između pet kandidata. Dok se DPS mislio koga će kandidovati važila je priča da će, ako se predsjednik vladajuće stranke **Milo Đukanović** smiluje i dopusti da se njegovo ime nađe na glasačkom listiću, izbori praktično biti završeni. Tok, a natočito intenzitet Đukanovićeve kampanje, međutim, pokazao je da baš i nije tako lako.

Oko dvije stvari je javnost u Crnoj Gori saglasna: da bi sve osim pobjede u prvom krugu za Đukanovića bio poraz i da je presudan faktor za rezultat izbora - izlaznost. Na predsjedničkim izborima 2013. glasalo je 63,9 odsto birača, na posljednjim parlamentarnim 2016. izlaznost je bila preko 73 odsto. Uprkos „državnom udaru“, ukidanju nadzora na granicama i gašenju Vibera i WhatsApp-a.

Iako je 2016. DPS osvojio 41 odsto glasova i sa partijama manjinskih naroda i Socijaldemokratama

Oko dvije stvari je javnost u Crnoj Gori saglasna: da bi sve osim pobjede u prvom krugu za Đukanovića bio poraz i da je presudan faktor za rezultat izbora - izlaznost

lagano formirao vlast, ako u nedjelju na birališta izađe 73 ili više procenata ljudi upisanih u birački spisak, Đukanoviću neće biti nimalo lako da pobijedi. Obezbijediti oko dvjesto hiljada glasova, uz sve znane i neznane DPS-ove metode, nikako nije lak posao. Svi su već shvatili, na predsjedničkim izborima nema „prelivanja” glasova po D’ontovoj formuli i nema „jeftinih” mandata koji dobijaju liste manjinskih naroda.

Zato je Đukanović uželio birače, pa stiže i na izborne konvencije i na skupove po varošicama i da obiđe značajne investitore. Odavno se ne pamti ovolika DPS promenada. Tokom kampanje za parlamentarne izbore 2012. i 2016. vladajuća stranka je velike skupove održavala u po jednom gradu na sjeveru i jugu i u Podgorici. Ostalo je bilo prepušteno turnejama ministara i partijskim povjerenicima po gradovima.

Prema Ustavu nadležnosti predsjednika nijesu prevelike, ali ni premale. On predstavlja Crnu Goru u zemlji i inostranstvu; komanduje Vojskom na osnovu odluka Savjeta za odbranu i bezbjednost; ukazom proglašava zakone; raspisuje izbore za Skupštinu; predlaže Skupštini: mandataru za sastav Vlade, nakon obavljenog razgovora sa predstavnicima političkih partija zastupljenih u Skupštini, dvoje sudija Ustavnog suda i zaštitnika ljudskih prava i sloboda; postavlja i opoziva ambasadore i šefove drugih diplomatskih predstavništava Crne Gore u inostranstvu, na predlog

Vlade i uz mišljenje odbora Skupštine nadležnog za međunarodne odnose; prima akreditivna i opozivna pisma stranih diplomatskih predstavnika; dodjeljuje odlikovanja i priznanja Crne Gore; daje pomilovanja i radi „druge poslove utvrđene Ustavom ili zakonom”.

Ne bi se, dakle, ukoliko bi DPS izgubio mjesto predsjednika, moglo desiti ništa spektakularno, ali bi to mogao biti korak ka izlazu iz vladavine jedne partije pod kojom živimo već blizu tri decenije. Samo jedna dugačija karika u sistemu proizvela bi, kao glavnu dobrobit, jačanje svijesti o smjenjivosti vlasti.

Ovlaštenje koje ima predsjednik - da zakon ne potpiše i vrati Skupštini na ponovno razmatranje - ograničeno je time što ga naredni put mora potpisati, ali bilo bi to znatno drugačije od situacije u kojoj smo sada: DPS tasteri odrade šta treba, do javnosti priče o propisima kojima se uređuju naši životi, stignu tek onda kad je sve riješeno, pečatirano i potpisano.

Predsjednik koji ne bi davao

Opozicioni birači u Crnoj Gori odavno su zaslužili pravo da na glasačkom listiću zaokruže nekoga koga nedvojbeno žele, a ne „bilo koga”, samo da nije onaj koga ne žele

pomilovanja okorjelim kriminalcima mogao bi da ulije zrno nade da se može živjeti u zemlji sa toliko bolnih nepravdi.

Kad Mladen Bojanić na skupu „Mladen za mlade” kaže da je „najveći problem mladih u Crnoj Gori taj što ni znanje ni struka ne znače šansu za posao, već posao garantuje isključivo partijska knjižica” i obeća da će to ispraviti kad bude predsjednik nije jasno kako bi to mogao da izvede. Ali, ako bi neko sa pozicije predsjednika države, taj ili neki sličan problem isticao i držao u fokusu javnosti Crna Gora bi mogla

Socijala za DPS

Istraživački centar MANS-a objavio je podatke koji dovode u vezu primaoca socijalne pomoći i donatore vladajuće partije.

Početkom godine u javnost su dospjeli podaci o više funkcionera beranskog DPS-a koji su 2012. godine ostvarili pravo na socijanu pomoć.

Tako se, na primjer, član beranskog odbora DPS-a **Obrad Čantrić**, 2012. godine obratio Centru za socijalni rad, sa molbom za pomoć jer mu je, kako je objasnio, nedostajao novac da svojoj porodici kupi životne namirnice i plati struju. Beranski centar je Čantriću odobrio pomoć od 460 eura.

Obrad Čantrić je na narednim parlamentarnim izborima DPS-u uplatio donaciju od preko 1.000 eura. Nekako ga je, nakon one socijalne pomoći, krenulo.

Analiza beranskih donacija DPS-u pokazala je i da je od 40.000 eura, prikupljenih za samo dva dana, najmanje 30.000 došlo direktno od lokalnih funkcionera te partije. Preko 40 članova beranskog odbora DPS-a, uplatili su donacije na šalteru iste banke i svi u gotovini. Osim Berana, MANS-ova analiza donacija DPS-a pokazala je da se istovjetni mehanizam ubacivanja novca za finansiranje kampanja koristio i u Podgorici, Danilovgradu, Nikšiću i Bijelom Polju. Do sada analizirani podaci o donacijama DPS-u uoči posljednjih parlamentarnih izbora, pokazuju da je uz pomoć opisanih mehanizma ta partija sakupila najmanje 120.000 eura, saopšteno je iz MANS-a.

početi da pravi korake ka formiranju ozbiljnog društva.

Slično je i kad **Draginja Vuksanović** obećava da će majkama sa troje i više djece vratiti stečena prava ili formirati alimentacioni fond. Predsjednica Crne Gore sigurno bi mogla da doprinese da se o naknadi za majke troje i više djece ne govori samo kad zakrče saobraćaj. Ili kad jednoj od njih umre dijete.

Još otkad je utvrđena lista kandidata znalo se da su najjači Đukanovićevi protivnici Mladen Bojanić i Draginja Vuksanović. Ostalo je tako do kraja kampanje - Marko Milačić, Hazbija Kalač, Vasilije Miličković i Dobrilo Dedeić, nijesu napravili spektakularni obrt.

Monitor je već pisao o tome da je, kada je riječ o opozicionim kandidatima, ponuda postala bolja nego što se iko do prije dva mjeseca mogao nadati. Ozbiljno poštovanje zaslužuju opozicioni birači u Crnoj Gori. Oni koji se ne daju kupiti, i

Nestanak lažnih potpisa

U trenutku kad su isticali rokovi za predaju kandidatura, prasnulo je po Crnoj Gori da među potpisima koje su predali trojica već proglašanih kandidata - Vasilije Miličković, Marko Milačić i Hazbija Kalač - ima lažiranih potpisa.

Gotovo dva mjeseca nakon što su izbori raspisani Državna izborna komisija pustila je u rad softver koji biračima omogućava da provjere kojem kandidatu za predsjednika Crne Gore su dali potpis podrške, kao i da li je došlo do zloupotrebe njihovog potpisa. Stotine ljudi javile su se tvrdeći da nije istina ono što kaže kompjuter, da je neko njihovo ime i podatke zloupotrijebio.

Brzinom kojom je nastala, priča je i nestala. Nije utvrđeno ništa: ni kako je došlo do problema, ni da li su varali kandidati ili, nedaobog, DIK. Nema objašnjenja, nema odgovornih.

Ta priča je, ipak, pokazala nešto važno: lični podaci građana Crne Gore, široko su svakome dostupni. Sa jedne strane mogli bi se za to okriviti građani koji su spremni da kako bi dobili karticu za mizeran i sumnjiv popust u samoposluzi, daju svoj matični broj. Na drugoj strani je, međutim, činjenica, da svaki poslodavac, uključujući i državu kao najvećeg, ima lične podatke zaposlenih, da oni postoje u bankama, EPCG, zdravstvenom sistemu i tako dalje. Takoreći, na leđini.

bi to uradila nema na vidiku.

Znamo koga opozicioni birači ne žele. Jedna od najkrupnijih neistina na

vlasti ali ni ka razmrzavanju države.

Em za to, prosto, nije kadar, em mu tačno ovakva zemlja treba. Samo

u takvoj Crnoj Gori može vladati. Istina je: zato nikada neće biti državnik, uprkos svim tapšačima po ramenu koji ga takvim smatraju, ali o tome će pisati neki budući istoričari.

Postoji i ova računica: Josip Broz Tito je Jugoslavijom vladao 35 godina, ako bi „odradio” još jedan predsjednički mandat, Đukanović bi zaostajao jedva dvije-tri godine. Prost test razlike između te dvije vladavine može da napravi svaki punoljetni građanin.

Dovoljno je da u svom kraju prebroji škole i bolnice koje su napravljene za jedne i za druge vlasti.

Malo je ovdje neznavenih i neobaviještenih. U nedjelju ćemo samo još jednom saznati koliko nas ljubi, a koliko ne ljubi lance.

Miloš BAKIĆ

koji, u ogromnom broju, žive teške živote samo zato što neće da postanu poslušnici. Riječ je o ljudima koji su odavno zaslužili pravo da na glasačkom listiću zaokruže nekoga koga nedvojbeno žele, a ne „bilo koga”, samo da nije onaj koga ne žele. Taj dug prema njima nije odužila postojeća opozicija, neke druge koja

ovim izborima je reklamiranje Mila Đukanovića kao predsjednika svih građana. Već 20 godina, od razlaza sa **Momirom Bulatovićem** 1998. Crna Gora je zamrznuta u stihovima pristalica tadašnjeg Liberalnog saveza Crne Gore: „Crnoj Gori nema mira, dok je Mila i Momira”. Momiri su se mijenjali, Milo nije mrdao ni sa

Diktatura straha

Piše: Zoran RADULOVIĆ

Dok ovaj broj *Monitora* držite u rukama, izvjesno, već znate šta ćete i zašto u nedjelju uraditi sa svojim glasačkim listićem. Čitaoci našeg nedjeljnika – bez obzira da li smo politički istomišljenici – ne spadaju u red onih kojima, u zadnji čas, treba savjet o predstojećim izborima. Ili matematički dokaz da je neizlazak na predsjedničke izbore isto što i glas dat najjačem kandidatu.

Niko ne može biti siguran hoće li sličan tekst na ovom istom mjestu čitati za petnaest dana. Uoči drugog kruga predsjedničkih izbora. Ali malo ko u Crnoj Gori ne zna

šta nas čeka ako kruga ne bude.

I samo jedan primjer može da dočara neravnopravnost onih koji učestvuju u predsjedničkoj trci. On može obići radove na autoputu. Ona ne, njena je posjeta otkazana u zadnji čas, mada je riječ o poslanici i urednom poreskom obvezniku. On je imao VIP tretman i od strane investitora (Vlade Crne Gore) i od strane izvođača (kineska CRBC) iako nema nikakvu državnu funkciju. I dokazani je

– i višegodišnji – poreski dužnik.

Milo Đukanović se ispod nosećih stubova budućeg mosta na Moračici rugao onima na čiji glas računa. Savršeno znaju i on i birači: dionica Smokovac – Uvač – Mateševo gradiće se manje (petlja na Smokovcu je „izgubljena u prevodu“), skuplje i duže u odnosu na ugovorene rokove. Potom je stigao da iz *Porto Montenegro* – pozove svoje iz lokalnog DPS-a da mu se pridruže u bezakonju i vlasnike *Porta*, „časte“ skoro šest miliona eura. Samo na osnovu ugovora koji je, nekada, on potpisao. Očigledno.

Onda je predsjednički kandidat partija vlasti – izgledalo je – ničim izazvan pojavio u Institutu za bolesti djece, prilikom primopredaje aparata za magnetnu rezonancu nabavljenog novcem donatora iz UAE. Činilo se kao da je tu zamijenio najavljenog, ali odsutnog, premijera. Kad patriotski mediji ogласиše: novi medicinski aparat stigao

je u Crnu Goru zato što je građanin Đukanović, tokom prošlogodišnje šetnje Emiratom pokrenuo inicijativu za njegovu nabavku. Što je objeručke prihvaćeno. Ko njemu da odoli.

Sve smo ovo, u bezbroj varijacija gledali u minule skoro tri decenije. Samo su se mijenjale državne zastave na binama oko Đukanovića. I nazivi država koje je navodno branio. U tom duhu je i ove rede pozvao domoljube da zbiju redove i da glasaju njega, a ne Onoga „ko predstavlja politiku negiranja i rušenja države Crne Gore“.

Đukanovićeva kampanja donijela je, ipak, nešto novo. Sada znamo da je nekadašnji predsjednik i višestruki premijer konačno primijetio kriminalne klanove, armije ubica, koji haraju Crnom Gorom. Predsjedničke izbore da ih nema trebalo je izmisliti, zbog ove njegove misli: „To je preteča pojava ubrzanog civilizacijskog razvoja“. Svi ti likovi iz njegovog okruženja – sa domaćih i međunarodnih potjernica, sve te ekipe probiranih Napolitanaca i Kalabreza iz '90-ih prošlog vijeka, sve te naše snage kojima država daje alibi i velikodušno isplaćuje odštetu za izgubljenu dobit, sva ta krv na pločnicima, svi ti krikovi bespomoćnih i strah, sve je to – znamenje progresa. Uz to Đukanović je sasuo more prijetnji da će država tima koji okolo svaki čas ubijaju nevine ljude pokazati zube.

Kad bi Đukanović računao da će ga glasati samo oni koji povjeruju u ono što govori, on ovo nikada ne bi izgovorio. On zna da nema ni pregršt birača koji ne znaju da je to riječ silnika koji zna da mu se ne vjeruje, a ne haje za to. Đukanović računa da su ljudi u Crnoj Gori dovoljno isprepadani i kupljeni da će na glasanju pristati da ponište sebe. On grozničavo želi pobjedu u prvom krugu, ne samo zato što zazire od rezultata drugog kruga, već zato što hoće dokaz da je crnogorskom društvu – ubio dušu. Treba mu da osjeti nemoć i pokorenost. Panično se boji. Zna da čitava Crna Gora zna da je neki Otac dodijelio sinu državne subvencije, i neki Brat našim novcem redovno zasipa brata, kad god su monopoli nedovoljni da njegov poslovni dar dođe do izražaja. Zato je odlučio da na sto tresne novu dozu straha, i podigne cijenu igre. Oni koji odbijaju da budu gluvi i slijepi, i ne pristaju na dogovorenu laž, su – fašisti. A zna se šta fašisti zaslužuju.

Đukanovićev strah od gubitka moći vremenom se neće smanjivati. Naprotiv. Zato će on nastojati da svim silama drži u pokornosti podanike. Ako pobijedi u prvom krugu, neće to biti samo pobjeda nad drugim kandidatima. Biće mu to potvrda da se nasilje isplati, da je društvo slomljeno. Novi val nasilja preplaviće ovu zemlju. O tome građani odlučuju u nedjelju.

» Ako Milo Đukanović pobijedi u prvom krugu, neće to biti pobjeda nad drugim kandidatima, već potvrda da se nasilje isplati. Da je društvo slomljeno. Novi val nasilja preplaviće ovu zemlju. O tome odlučuju građani u nedjelju

Priča koja tone u zaborav

Nekada je to bila priča od koje se mnogo očekivalo, danas je priča o kojoj se jedva govori. Možda upravo zbog toga što više niko ne vjeruje da će procesi protiv klana **Darka Šarića**, nazivani svojevremeno *suđenjima vijeka*, donijeti punu istinu o poslovanju ove grupe i njihovim vezama za politikom. Pa ni da će rezultirati adekvatnim zatvorskim kaznama. Bar procesi u regionu, izuzev Slovenije u kojoj je krajem prošlog mjeseca Šarićeva grupa osuđena na 85 godina zatvora. Čak ni ta presuda nije još pravosnažna. Pripadnici klana Šarić osuđeni su u Italiji i Urugvaju. No na brdovitom Balkanu, druga je priča.

Trenutno, Srbija je jedina zemlja u kojoj se proces protiv klana Šarić još vodi. Suđenje traje više od sedam godina, a u toku su dva postupka – jedan za trgovinu narkoticima, i drugi za pranje novca. Postupak za trgovinu drogom u kom je na optuženičkoj klupi Darko Šarić, već treći put počinje ispočetka. U tom postupku donijeta je jedna osuđujuća presuda od 20 godina kazne zatvora,

Vijesti o Darku Šariću malo koga više interesuju. Možda zbog toga što gotovo niko više ne vjeruje da će procesi protiv njega i njegovog klana, nazivani svojevremeno suđenjima vijeka, donijeti punu istinu o poslovanju ove grupe i prije svega - vezama sa politikom. Malo ko se više nada i osuđujućim presudama

• **SLOBODNI:**
Duško Šarić i Jovica Lončar

ali je ukinuta. Proces se, kako ukazuju rijetki mediji i tužilaštvo, odugovlači kako bi se izdejstvovalo puštanje Šarića iz pritvora. Šarićevi branioci već su uspješno primijenili tu taktiku u još jednom procesu koji se u Beogradu vodio protiv njega, zbog falsifikovanja isprava, a koji je zastario! Postupak za pranje 20 miliona eura nije još ni rezultirao presudom.

„U Srbiji se vodi ključni proces protiv ove međunarodne kriminalne grupe. U ostalim zemljama - Italija, Slovenija, Urugvaj, Crna Gora - su se suđenja završila. Ali kod nas se sudi vrhu ekipe i to je najbitniji dio. Suđenju se međutim ne vidi kraj, a kako stoje stvari još dugo će trajati, što je velika sramota za Srbiju”, kaže za *Monitor* **Stevan Dojčinović**, urednik beogradskog KRIK-a i autor knjige o Šariću.

On odgovornost za odugovlačenje procesa adresira na sud. „To je odgovornost predsjednika vijeća koje sudi Šariću - sudije **Siniše Petrovića**”, kaže Dojčinović. „Umjesto da vodi postupak tako da ga završi on postupa

Moguće da upravo zbog optužnica koje se ovdje i u Beogradu protiv klana Šarić tope, ovonedjeljna vijest da je Darko Šarić sa Branislavom Branom Mićunovićem planirao izgradnju cementare u Otilovićima nije živjela ni dan

• IMA NEKA TAJNA VEZA: Brano Mićunović

tako da ga produži. Ne znam koji je razlog, ali je jasno da sudija ne želi da se stvar završi". On kaže da se suđenje često odlaže iz bizarnih razloga: „Jednom je recimo suđenje odloženo jer je Šarićev advokat morao da ode da prisustvuje parnici. Najbitnije suđenje u zemlji su odložili zbog parnice!“ On ukazuje da je zbog toga što proces predugo traje i javnost izgubila interesovanje da ga prati.

U Srbiji su do sada brojni ključni ljudi istrage protiv Šarićeve grupe smijenjeni ili sklonjeni na druga radna mjesta. Dvojica sudija koji su Šarića osudili na 20 godina zatvora više nijesu dio postupka. Ostao je samo sudija koji sada odugovlači proces, prema mišljenju rijetkih koji suđenje prate.

U Crnoj Gori protiv klana Šarić više se ne vodi nijedan postupak. Nema ni kazni. Ovog mjeseca pravosnažnom oslobađajućom presudom okončan je i posljednji postupak protiv **Duška Šarića** i **Jovice Lončara** zbog pranja oko 20 miliona eura. Prethodno su pale i optužbe za trgovinu drogom i kriminalno udruživanje. Analitičari i pravni stručnjaci ukazuju da je proces za pranje novca „pao“, zbog toga što tužilaštvo prethodno nije utvrdilo porijeklo 20 miliona koji su bili

predmet postupka. Prema riječima **Borivoja Đukanovića**, advokata Lončara i Šarića, „na odbrani je bio teret dokazivanja porijekla tog novca“. U obrazloženju oslobađajuće presude Vrhovni sud drži lekciju tužilaštvu o tome da optužnica za pranje novca ne može biti održiva ako se ne utvrdi porijeklo novca.

Moguće da upravo zbog optužnica koje se protiv klana Šarić tope, ovonedjeljna vijest da je Darko Šarić sa **Branislavom-Branom Mićunovićem** planirao izgradnju cementare u Otilovićima, što pokazuju dokumenti tek završenog procesa protiv Duška Šarića i Lončara, nije živjela ni dan. Niko

• ZAŠTO SE ODUGOVLAČI PROCES U BEOGRADU: Darko Šarić u sudnici

o tome ne govori. A i zašto bi nekog interesovao neostvareni posao ljudi koje ovdašnje pravosuđe vidi kao poštene biznismene. Prema spisima koje su objavile *Vijesti*, Mićunović je više od milion eura prebacio na račun Šarićeve *Mat company* za izgradnju cementare u Otilovićima. Novac je prebačen preko *Prve banke* braće **Đukanović**, koja se pominje kao jedna od dvije banke preko kojih je tužilaštvo tvrdilo da je klan Šarić oprao novac u Crnoj Gori. *Monitor* je ranije pisao i da je *Prva banka* Šarićima izdala kredit od preko pet miliona eura u vrijeme kada su joj bile zabranjene kreditne aktivnosti, a OCCRP je, pozivajući se na dokumenta Centralne banke Crne Gore konstatovao da je ova grupa imala privilegovani položaj u banci porodice bivšeg crnogorskog premijera, te da je banka poslujući sa njima često kršila i propise i dobru bankarsku praksu.

Projekat cementare najavljivali su ponosno i državni zvaničnici. **Predrag Bošković**, tada ministar ekonomije, je 2006. godine najavio njenu izgradnju u Pljevljima u vrijednosti od 200 miliona eura. Pored Šarića u posao je bio uključen i pokojni **Dragan Dudić Fric**. Oni su imali i punu podršku pljevaljske vlasti, koju je tada vodila partija Mila Đukanovića.

Novica Stanić, poslanik u Skupštini Crne Gore izjavio je ranije da je izvršna vlast u gradu bez saglasnosti lokalnog parlamenta preko Uprave za nekretnine pokrenula eksproprijaciju zemljišta u selu Otilovići.

Mat company je sa mehanizacijom cijelo jedno ljeto pripremala teren cementari. Projekat međutim nije zaživio, između ostalog i zbog tog što je godinu kasnije krenula akcija *Balkanski ratnik*, zajednička akcija američke agencije DEA, srpske BIA i policije Urugvaja u okviru koje je zaplijenjeno preko dvije tone kokaina koja se dovodila u vezu sa Šarićevim klanom. Uskoro kreću i prva hapšenja u Srbiji, no Šarić ostaje van dometa istražnih organa, pošto je napustio Crnu Goru i odletio za Ženevu par dana prije nego što je ovdašnjem Interpolu dostavljena potjernica. Odlazak iz Crne Gore u pravo vrijeme, vjeruju mnogi, nije bio slučajnost. U Ženevi se Šarić, prema svjedočenju **Nebojše Jestrovića** sastao navodno sa **Stankom Subotićem**, još jednim prijateljem dvodecenijskog premijera. Šarića i Subotića povezuju i bankarske transakcije preko banke Đukanovića, o kojima je pisao OCCRP. Povezali su ih i argentinska policija i američka Agencija za borbu protiv narkotika (DEA) krajem 2009. u svom izvještaju. Đukanović, Subotić i Mićunović nalazili su se skupa na italijanskoj optužnici šverca cigareta. Putevima šverca duvana, vjeruje se, kretao se i kokain.

Direktor srpske policije **Milorad Veljović** više puta je tvrdio da je na vrhu narkoklana neko mnogo moćniji od Darka Šarića. Ko, pravosuđa u regiona sasvim sigurno neće dati

Stevan Dojčinović: „U Srbiji se vodi ključni proces protiv ove međunarodne kriminalne grupe. U ostalim zemljama - Italija, Slovenija, Urugvaj, Crna Gora - su se suđenja završila. Suđenju kod nas se međutim ne vidi kraj, a kako stoje stvari još dugo će trajati, što je velika sramota za Srbiju”

odgovor na to pitanje. Ali ni mnoge druge tajne slučaja Šarić.

Jedna od njih je i tajna o predaji Darka Šarića. Prema nekim spekulacijama, Šarićeva jedina želja i uslov za predaju 2014. godine, nije bila samo da na putu ka Beogradu vidi porodicu na podgoričkom aerodromu. Neki vjeruju da je jedan od uslova bio da se od optužbi sačuva njegov mlađi brat Duško. No, šta je Šarić zaista tražio kao uslov za sada je tajna. Pokušaji istraživačke beogradske mreže BIRN da dođe do dokumenata o predaji nije urodio plodom, uprkos nalogima nadležnih institucija. Još jedna od spekulacija koja se vezuje za uslove Šarićeve predaje je i ona da mu je obećana

kazna od najviše 10 godina robije.

Priča o predaji još je jedna veza između Mićunovića i Šarića. Objavljena dokumenta Bezbjednosne agencije Srbije (BIA) pokazuju da je smijenjeni inspektor **Rodoljub Milović** dogovarao predaju Šarića sa Mićunovićem. No, pošto se navodno radilo o samostalnoj akciji Milovića, srpski tužilac odbio je da učestvuje u tom dogovoru.

Jedna od tajni slučaja Šarić koja će ostati van dometa pravosuđa, čak i ako se proces u Beogradu završi optimističnije nego što se očekuje, je i ono što se dešavalo na Jelovoj gori. Zna se da se na Jelovoj gori održao sastanak Dragana Dudića Frica - jednog od najbližih Šarićevih saradnika - sa jedne, i istražitelja i inspektora BIA u aprilu 2010. godine. Svaki trag o tom sastanku nestao je iz arhive BIA, piše *Blic*. Dudić je nakon svega mjeseca dana od tog sastanka ubijen. Ostala je sumnja da je na Jelovoj gori možda pristao da bude svjedok.

Inajvažnije, tajna će ostati sve političke veze klana Šarić, zahvaljujući kojima je ova grupa napravila imperiju za kratko vrijeme. To se više ni ne pominje. Samo je šef kabineta **Ivice Dačića** optužen da je davao informacije Šariću, no prisluškivani razgovori nijesu uvršteni u dokazni materijal na suđenju.

Šta je sa vezama koje su Šariću u Crnoj Gori pomogle da izgradi poslovno carstvo i lagano nestane iz zemlje u vrijeme kada su u Beogradu već počela hapšenja pripadnika njegovog klana, na sudu nećemo saznati. Bar ne dok je ovakvog pravosuđa.

Milena PEROVIĆ-KORAĆ

Direktor srpske policije **Milorad Veljović** više puta je tvrdio da je na vrhu narkoklana neko mnogo moćniji od Darka Šarića. Ko, pravosuđa regiona sasvim sigurno neće dati odgovor na to pitanje. Ali ni mnoge druge tajne slučaja Šarić

LOVČEN BANKA^{AD}

Stambeni kredit **sa 12 mjeseci grejs perioda**

- do €150.000
- NKS od 3,75% (fiksna)
- EKS od 3,96%
- rok otplate do 240 mjeseci

Reprezentativni primjer: Ukupan iznos kredita: 60.000 € / Rok otplate: 180 mjeseci / Nominalna kamatna stopa: 3,75% (fiksna) / Efektivna kamatna stopa: 3,96% / Adminsitrativna naknada: do 1% ukupnog iznosa kredita / Anuitet: 477,12 € / Ukupan iznos koji potrošač treba da plati: 80.156,25 € / Ukupni troškovi za potrošača. 20.156,25 €*

*Ukupni troškovi predstavljaju zbir kamata za cijeli period trajanja kredita, administrativne naknadu (do 1% ukupnog iznosa kredita), naknade za mjenicu (2€), upita u Kreditni biro CBCG (3,5€). U obračun EKS, obračun ukupnih troškova i ukupnog duga nije uključen trošak za pribavljanje lista nepokretnosti, premije osiguranja i procjene nekretnine, koji će biti uključen u konačan obračun.

Treniranje strogoće na javnom dobru

Djeđa predstavnika lokalne uprave u Budvi da za nastupajuću turističku sezonu dvije plaže na budvanskoj rivijeri proglase javnim i ustupe građanima i turistima na slobodno korišćenje, bez obaveze plaćanja bilo kakvog plažnog mobilijara, nije naišla na dobar prijem u Javnom preduzeću *Morsko dobro*.

Podsjećamo da je Opština Budva budžetom za 2018. godinu planirala iznos od 50.000 eura namijenjen za zakup dvije plaže, male gradske plaže Pizana, smještene uz zidine Starog grada i dio plaže na Svetom Stefanu, kako bi omogućila mnogobrojnim gostima i mještanima kupanje i uživanje na obali mora bez uobičajenih

uslovljavanja.

Nakon sprovedenog javnog poziva za ova dva kupališta, tenderska komisija *Morskog dobra* odbila je ponudu Opštine Budva, navodno, iz formalnih razloga.

„Tenderska komisija je izvršila pregled jedine pristigle ponude, konstatovala da ista nije formalno ispravna i nije prihvatljiva budući da ne sadrži rješenje o PIB-u pravnog lica i rješenje o registraciji PDV-a... Ponuda se odbija kao neispravna i nije predmet vrednovanja“, navodi se u obrazloženju ovakve odluke.

U Vladinom preduzeću koje punih 26 godina gazduje morskom obalom znali su da Opština nije privredno

Odbijanjem Opštine Budva kao zakupca, *Morsko dobro* je stvorilo apsurdnu situaciju. Opštini je prije više od četvrt vijeka oduzeta najvrednija teritorija, njene plaže, čija je ekonomska eksploatacija prenijeta na državni nivo. Sada država, preko *Morskog dobra*, ne dozvoljava Opštini da zakupi mali dio sopstvene teritorije, kako ne bi ubirala političke poene. Privilegovani investitori, ministri, sinovi, kumovi, prijatelji, mogu u zoni morskog dobra da rade šta hoće

Nije nam dozvoljeno da uradimo nešto za građane i turiste Budve“, kaže Dragan Krapović, predsjednik Opštine Budva. „Komisija će razmatrati žalbu predsjednika Krapovića, pa ako je napravljena greška, ispraviće je“, tvrdi direktor *Morskog dobra* Predrag Jelušić. Ukoliko komisija ponovo odbije ponudu, Opštini ostaje da vodi upravni spor. To može potrajati i do kraja turističke sezone

preduzeće i da nema traženi PIB, niti ima obavezu plaćanja PDV-a, nego legitimaciju pravnog lica dokazuje drugačijom vrstom dokumenata, što je i priloženo uz ostalu traženu dokumentaciju, pa čak i dokaze da se protiv Opštine kao i protiv njenog prvog čovjeka, predsjednika **Dragana Krapovića**, pred crnogorskim poravosudom ne vodi nikakav krivični postupak.

Komisiji *Morskog dobra* to nije mnogo značilo, pa je Opština diskriminisana kao ponuđač. Pri tom nije navedeno da li prema internim propisima ovog javnog preduzeća državni organi, što je oblik organizovanja opština, mogu pod jednakim uslovima učestvovati na njihovim tenderima.

Komisija nije ni pokušala zatražiti dodatno pojašnjenje jedinog učesnika na tenderu, već je ponudu automatski, reklo bi se i sa zadovoljstvom, odbacila.

Opština je uložila žalbu na odluku tenderske komisije, pa se čeka rasplet ove nesvakidašnje pravne zavrslame.

Upravi *Morskog dobra* ovu nadasve dobru namjeru budvanske vlasti da plaže vrati narodu na slobodno korišćenje, ranije su već ocijenili populističkom, sračunatom da u izbornoj godini privuče simpatije birača. Zato što je ideja, da se makar i na malom broju plaža, omogućiti svim posjetiocima da

Podsjećamo, Opština Budva je budžetom za 2018. godinu planirala iznos od 50.000 eura namijenjen za zakup dvije plaže, male gradske plaže *Pizana*, smještene uz zidine Starog grada i dio plaže na Svetom Stefanu, kako bi omogućila mnogobrojnim gostima i mještanima kupanje i uživanje na obali mora bez uobičajenih uslovljavanja

rašire svoj suncobran i peškir tamo gdje im odgovara, imala izuzetno pozitivan odjek u javnosti. Bio je to za *Morsko dobro*, blago rečeno, mali politički šamar nove gradske vlasti, čiji su čelnici pokazali neku vrstu brige za običan svijet i želju da pomognu u mjeri u kojoj lokalne uprave mogu da mijenjaju ustaljeni poredak stvari u jednom rigidnom zatvorenom sistemu.

Čudi odlučan stav *Morskog dobra* da se Opština diskvalifikuje kao ponuđač iz formalnih razloga, koji to zapravo i nisu, kada se zna da su mnoge javne pozive *Morskog dobra* za zakup plaža i postavljanja privremenih objekata duž obale, pratile brojne kontroverze, koje su jednom imale kao rezultat ostavku direktora *Morskog dobra*. Bilo je i

slučajeva kada je otvaranje ponuda obavljano uz asistenciju policije.

Gazdovanje morskom obalom pratile su zloupotrebe prostora u zoni morskog dobra, korupcija, namještanje tendera za najvrednije i najatraktivnije plaže poznatim i vlastima bliskim tajkunima i to za duži vremenski period, što prelazi u tihi privatizaciju ovog opšteg dobra.

Odbijanjem Opštine Budva kao zakupca, *Morsko dobro* je stvorilo apsurdnu situaciju. Opštini je prije više od četvrt vijeka oduzeta najvrednija teritorija, njene duge prirodne plaže, čija je ekonomska eksploatacija prenijeta na državni nivo. Sada ta ista država, preko ispostave *Morskog dobra*, ne dozvoljava Opštini da zakupi mali, neznatni dio sopstvene teritorije, kako ne bi ubirala političke poene.

Ali zato privilegovani investitori, ministri, njihovi sinovi, kumovi, prijatelji, mogu u zoni morskog dobra da rade šta hoće, da betoniraju pijesak i more, da zidaju noćne klubove, restorane, podižu vještačke plaže... Imamo diskoteku *Torch* na Slovenskoj plaži za čiju je izgradnju *Morsko dobro* izdalo građevinsku dozvolu, Turski rt na Verigama, vještačku plažu u Dobroti...

Dok Opština ne može zakupiti pedesetak metara neko može kilometre pjeskovitih plaža.

Morsko dobro toleriše monopole na korišćenje javnog dobra, poput slučaja **Petrosa Statisa**, čija firma *Adriatic properties* gazduje najljepšim crnogorskim plažama u dužini od jednog kilometra, na potezu od Pržna do Svetog Stefana i to po beneficiranim cijenama.

Direktor *Morskog dobra* **Predrag Jelušić**, odbija bilo kakvu politizaciju oko odbijanja ponude Opštine i navodi kako će komisija razmatrati žalbu predsjednika Dragana Krapovića, pa ako je napravljena greška, ispraviće je.

Ukoliko komisija ponovo odbije ponudu, Opštini ostaje da vodi upravni spor, dok će *Morsko dobro* raspisati novi tender, kazao je Jelušić. Što može potrajati i do kraja ovogodišnje turističke sezone.

Predsjednik Opštine Dragan Krapović vidi političku direktivu u odbijanju njihove ponude i navodi da je *Morsko dobro*, nakon što je lokalna uprava u medijima objelodanila odluku o oslobađanju nekoliko plaža za građane i goste u privatnom smještaju, uputilo inicijativu Ministarstvu održivog razvoja i turizma za izmjenu Plana objekata privremenog karaktera u zoni morskog dobra, kako bi se plaža *Pizana* pretvorila u javno kupalište.

Bila je to prava politička trka za autorstvom na ideju o proglašavanju male plaže Pizana od svega 50-ak metara u javno kupalište, iako je do juče bila jedna od „najskupljih“ plaža, na kojoj je komplet ležaljki sa suncobranom stajao 30 eura.

„Opština Budva se prijavila na javni poziv ne obazirući se na pomalo komičan slučaj saniranja ‘političke štete’ od strane *Morskog dobra*. Ipak nam nije dozvoljeno da uradimo nešto za građane i turiste Budve, već smo odbijeni kao jedini ponuđači. Izjavili smo žalbu na takvu odluku. Naša ocjena je da se radi o političkoj odluci, jer se u MD godinama nalazi forma za sve što zamisle. Želja je Opštine da građanima i turistima u privatnom smještaju od kojeg se prikupljaju ogromna sredstva, omogućujući da se okupaju i uživaju u našim plažama a da ih zakupci ne uslovljavaju obaveznim korišćenjem njihovog mobilijara po basnoslovnim cijenama. Primjera radi, set od dvije ležaljke sa suncobranom na plaži u Pržnu košta 30 eura, čiji zakup za cijelu sezonu iznosi par hiljada eura. Smatram da je to nelogično, nepošteno i neprihvatljivo. Jasno je da se ovo radi sa državnog nivoa iz čisto političkih razloga, pa ja sada, za iduću godinu najavljujem mnogo veća sredstva za ove namjene. Ako treba zakupićemo od države ono što svakako pripada građanima Budve i Crne Gore i učiniti im plaže dostupnim“, kazao je Krapović

Ukoliko se pitanje zakupa uskoro ne riješi, popularna gradska plaža *Pizana* dobiće status „divlje“ plaže u susret nastupajućoj turističkoj sezoni.

Branka PLAMENAC

CRNOGORSKA EKONOMIJA IZMEĐU DVA KRUGA GLASANJA – OČIMA SVJETSKE BANKE

Usporavanje

Crnogorska ekonomija će ove godine, prema procjenama Svjetske banke (SB), rasti najsporije u regionu. Poslije prošlogodišnjeg rasta BDP većeg od četiri odsto – ponajviše zahvaljujući intenziviranoj gradnji autoputa, turizmu i inflaciji – ove godine se projektuje znatno skromnijih 2,5 odsto

Javna i tajna ekonomija. Nakon tajnih privatizacija dobili smo i tajne (interne) *valorizacije*. Što god to značilo.

Možda niste čuli za model koji su nam prije par dana opisali novinari *Vijesti*: internom odlukom Vlade **Duška Markovića** *Aerodromi Crne Gore* su četiri miliona eura sa svog računa prebacili u Njujork, na račun *Programa Ujedinjenih nacija za razvoj* (UNDP). Oni će ih, nakon što uzmu pripadajući proviziju, iskoristiti da bi tim novcem finansirali proširenje putničkih terminala na aerodromima u Podgorici i Tivtu. Poštujući svoja interna pravila, a ne važeće crnogorske zakone, prije svega onaj o javnim nabavkama.

Angažman bi i dalje bio tajan da se zabrinuti radnici nijesu obratili novinarima. Čudi ih što se novac preduzeća u državnom vlasništvu ne troši po pravilima te iste države. Brinu da novi, tajni, aranžmani nijesu u skladu sa javno zagovoranom politikom razvoja *Aerodroma*. Prije svega sa onim što je, u vezi modernizacije aerodroma u Tivtu, već odavno ispregovarano sa *Evropskom bankom za rekonstrukciju i razvoj* (EBRD). Ali je Vlada stopirala posao u čiju profitabilnost ne sumnjaju ni jedna ni druga strana, pravdajući se strahom od novih zaduženja. I o

tome smo, takođe, prvo obaviješteni iz medija.

Vlada, i dalje, čuti i o aranžmanu sa UNDP. Vidi se, kažu naši sagovornici, da nam premijer ima bogato iskustvo sa tajnim službama. Mada ljudima nije do šale.

Priča o „tajnom proširenju“ aerodroma u Podgorici i Tivtu stigla je do nas samo desetak dana nakon jednako neobične odluke o pripajanju *Rudnika uglja Elektroprivredi Crne Gore*. Nju su, pamтите, izglasali do danas nepoznati akcionari EPCG u čijem posjedu se nalazi manje od jedan posto akcija.

Prethodno su nam iz Vlade natuknuli kako već pregovaraju, ako pregovori nijesu i završeni, sa nasljednikom italijanske A2A u vlasničkoj strukturi *Elektroprivrede*. I za *Luku Bar* se traži partner sposoban da je učini poslovno potentnom na prostoru i u konkurenciji jadranskih luka od Drača do Kopra. Ako za tu priču već nije kasno. Tu je i autoput, odnosno priča o njegovom nastavku do granice sa Srbijom. Pa pokušaj da se novi život ulije *Montenegroerlajnsu*...

Ipak, crnogorska ekonomija će ove godine, prema procjenama Svjetske banke (SB), rasti najsporije u regionu. Poslije prošlogodišnjeg rasta BDP od 4,3 odsto – ponajviše zahvaljujući

• JAVNA I TAJNA
EKONOMIJA:
Duško Marković

intenziviranoj gradnji autoputa, turizmu i inflaciji – ove godine se projektuje znatno skromnijih 2,5 odsto.

Procjene se, uz Crnu Goru, odnose još na Makedoniju, Albaniju, Kosovo, Srbiju i Bosnu i Hercegovinu. Analiza SB pokazuje da je ekonomija regiona prošle godine rasla sporije nego 2016. Prosječan rast bruto društvenog proizvoda zemalja Zapadnog Balkana

smanjio se tako sa 3,1 odsto od prije dvije godine na prošlogodišnjih 2,4 odsto. Prosjek su „izvukli“ Crna Gora i Kosovo.

Stvari se ove godine mijenjaju. U ne baš dobrom pravcu.

„U Crnoj Gori očekujemo smanjenje stope rasta u odnosu na prošlu godinu, koja je bila godina kada je izdvojeno preko osam odsto bruto domaćeg proizvoda na investicije u javnu infrastrukturu, što u ovoj godini, zbog tako visoke osnove, neće imati isti efekat na stopu ekonomskog rasta”, kazala je **Sanja Madžarević-Šujster**, viši ekonomista SB, na onedjeljnom predstavljanju najnovijeg izvještaja SB o Zapadnom Balkanu.

Kao što se i moglo očekivati, na iznadprosječan rast društvenog proizvoda dominantno je uticala gradnja dionice autoputa Smokovac – Mateševo, koja je intenzivirana prošle godine. Problem je što će već ove godine taj efekat biti manje vidljiv. A kada se započeta trasa završi? To tek treba da saznamo. Uz nadu da se neće obistiniti upozorenja ekonomista da će parcijalna graadnja autoputa na ovdašnju ekonomiju uticati kao i gradnja piramida – dok traje, gradnja će pozitivno djelovati

na BDP i zaposlenost, ali će ti efekti u velikoj mjeri nestati onog momenta kada se presiječe *crvena traka*.

Toga su svjesni i analitičari SB pa upozoravaju kako 40 kilometara autoputa ne predstavlja završenu investiciju. Uz očekivanje da čitav projekat bude završen „u nekom trenutku“. Zato, razumljivo, pozdravljaju informacije o mogućem nastavku gradnje autoputa po modelu tzv. javno-privatnog partnerstva.

„Najava da se razmišlja o javno-privatnom partnerstvu je način na koji bi se mogla

ostvariti dva cilja – završiti autoput u cjelosti i smanjiti fiskalni rizici. Važno je da se definiše i regulatorni okvir za javno-privatno partnerstvo, kako bi se osigurali kompatibilnost sa evropskim standardima i sagledali svi fiskalni rizici za budžet”, poručila je Madžarević-Šujster.

Ima li neko ko je spreman da tvrdi kako je - u ovim danima intenzivne predsjedničke kampanje, u koju je „upregnut“ kompletan vrh izvršne i zakonodavne vlasti – u Vladi i Skupštini Crne Gore bilo nekoga da čuje ovo krajnje precizno i svrsishodno upozorenje. „Važno je da se definiše regulatorni okvir...“. Dok, kao što smo pomenuli na početku teksta, ovdašnja vlast pokušava pobjeći i od postojećih propisa. U Svjetskoj banci, ipak, vjeruju kako crnogorska Vlada *razmišlja* da uskoro donese zakon o javno-privatnom partnerstvu.

Svaka priča o aktuelnoj i budućoj izgradnji autoputa neodvojiva je od onoga što ekonomisti nazivaju *fiskalni rizici za budžet*.

„Očekuje se dodatno povećanje javnog duga”, ocijenila je Madžarević Šujster, „U Crnoj Gori je u prošloj godini došlo do većeg povlačenja sredstava za izgradnju autoputa,

Nedavni rebalans novogodišnjeg budžeta pokazuje da u Vladi, mada su i te kako svjesni rizika prekomjernog zaduženja, nijesu odustali od modela po kome se razlika između željenog i mogućeg pokriva novim kreditima. Uz već uobičajen izostanak detaljnijih informacija

a time i zadržavanja javnog duga na prilično visokom nivou. I ove godine nas očekuje nastavak takvih trendova“.

Doduše, nedavni rebalans ovogodišnjeg budžeta pokazuje da u Vladi, mada su i te kako svjesni rizika prekomjernog zaduženja, nijesu odustali od modela po kome se razlika između željenog i mogućeg pokriva novim kreditima. Uz već uobičajen izostanak detaljnijih informacija – ko, gdje, kad, kako i zašto.

Nije sve to prošlo nezapaženo, pa ekonomski stručnjaci Svjetske banke preporučuju Crnoj Gori da „revidira poreska izuzeća te racionalizuje i unaprijedi kvalitet javne potrošnje“. Potom slijedi *spisak želja* (koje će u jednom momentu postati naredbe) od koga bježi svaka vlada koja razmišlja o dobijanju novog mandata: optimizacija (čitaj smanjenje) zapošljenih u javnom sektoru, smanjenje opcija za prijevremeno penzionisanje; kvalitetnije upravljanje javnim investicijama i reforma sistema javnih nabavki.

Analiza SB-a potvrđuje, da je Crna Gora bila jedina država Zapadnog Balkana u kojoj prošle godine – i pored značajnog rasta BDP-a i neuobičajeno visoke inflacije – nije došlo do rasta prosječne zarade. „Nije bilo daljeg povećanja realnih zarada uglavnom zbog odluke Vlade o smanjenju plata u javnom sektoru“

cilj. Posebno ako je taj cilj dalji, po mogućnosti beskonačan o(p)stanak na vlasti. Tu smo imali demonstraciju principa da je, umjesto preporučenog „smanjenja opcija za prijevremeno penzionisanje“, politički smislenije ta prava proširiti – kad nužda natjera.

KAP-a koji su, nakon stečaja u toj kompaniji, stekli pravo na prijevremenu penziju. Tako će 414 ljudi koji su u drugoj polovini 2013. primorani da iz KAP-a odu u penziju, po svoj prilici biti zakinu za obećane otpremnine u ukupnom iznosu od 5,5 miliona eura. Na koje čekaju skoro pet godina.

Alibi za ovu odluku nađen je u žalbi radnika *Kovačnice i Prerade* (nekadašnje fabrike iz sistema *Kombinata aluminijuma*) da su oni spornim Zakonom diskriminirani. Pošto njima otpremnine nijesu ni obećane. Vlada, skoro pa izvjesno, neće imati primjedbi na odluku Suda. Što im neće smetati da od obmanutih radnika/penzionera ponovo zatraže glas. „Još ovaj put“.

Iz analize SB-a saznajemo, zapravo ona nam potvrđuje, da je Crna Gora bila jedina država Zapadnog Balkana u kojoj prošle godine – i pored značajnog rasta BDP-a i neuobičajeno visoke inflacije – nije došlo do rasta prosječne zarade. „U Crnoj Gori nije bilo daljeg povećanja realnih zarada uglavnom zbog odluke Vlade o smanjenju plata u javnom sektoru“, navela je Madžarević-Šujster.

Dobra vijest je - raste broj zapošljenih. Loša – to su uglavnom privremeni (sezonski) i lošije plaćeni poslovi u sektorima trgovine i turizma. „Postoji prostor za povećanje produktivnosti privatnog sektora koji bi trebalo da bude glavni generator otvaranja novih radnih mjesta“, smatraju eksperti Svjetske banke. Samo da *naši* to ne pročitaju kao signal da se dodatno povećaju porezi i dažbine.

Iz nečega se, konačno, moraju isplaćivati sve one subvencije kojima vlast daruje privilegovane.

Zoran RADULOVIĆ

Pošto tri decenije kontinuiteta na vlasti nijesu mali kapital, ovdašnji vlastodršci pokazuju – sebi i drugima - kako ta jasna i *pravolinijska* rješenja nijesu uvijek i najbolja po krajnji

A potom ih ukinuti, čim se za to stvori prilika.

Konkretni primjer: Ustavni sud je krajem marta oborio Zakon o izmirenju obaveza prema radnicima

Klase i klasne borbe

Stare i nove

Piše: Milan POPOVIĆ

Na vladajući oligarhijski kapitalizam, svetska ekonomska kriza 2008, delovala je kao najrazorniji zemljotres. Uz sve ostalo, rehabilitovala je i Karla Marksa. Posebno njegove analize klasa i klasnih borbi. Aktuelizacija ovih analiza, iz devetnaestog, u dvadeset prvi vek, međutim, daleko je od neophodne.

A i prvo i drugo, dakle i zaslužena rehabilitacija, i neophodna aktuelizacija, najbolje se vide kod pojma proletarijata. Kod Karla Marksa, naime, funkcionišu najmanje dva, a ne samo jedan pojam proletarijata.

Prvi je pojam proletarijata kao manualnog radništva industrijskog kapitalizma devetnaestog veka. Ovaj proletarijat bio je jedna od dve glavne antagonističke klase toga vremena. Ove i ovakve klase više nema, kao što ni tog vremena više nema. U današnjim informatičkim društvima poznog kapitalizma dvadeset prvog veka, ova i ovakva klasa, ostala je da postoji, još samo u marginalizovanim ostacima. Stara, dogmatska levica, ovu veliku promenu nije ni primetila, kao što nije primetila ni onaj drugi pojam proletarijata, pa je zbog toga definitivno i nepovratno i sama istorijski marginalizovana.

A kod Karla Marksa, kritičara, ali i učenika velikog G. V. F. Hegela, funkcionišu i onaj drugi, opštiji, trajniji, najmanje polumilenijumski pojam proletarijata. Klasa onih koji su lišeni sredstava za proizvodnju, koji raspolažu samo svojom golom, fizičkom ili intelektualnom radnom snagom svejedno, te koji su upravo zbog toga prinuđeni da tu snagu kao najamnu radnu snagu iznajmljuju kapitalistima kao vlasnicima sredstava za proizvodnju. Ima li se na umu ovaj i ovakav pojam proletarijata, jasno je da su Andre Gorc i ostali, pre skoro pola veka, požurili i pogrešili, kada su rekli „zbogom proletarijatu“. Sa stanovišta ovog drugog pojma, proletarijat u dvadeset prvom veku, ne samo da je preživeo, nego se i značajno uvećao, tako da je njegov suštinski sastavni deo postao i *Prekarijat* (Gaja Stendinga), i

Mnoštvo (Majkla Harta i Antonija Negrija), i drugi slični novi pojavni oblici.

Jedan od prvih, ako ne i prvi korak, u neophodnoj aktuelizaciji ovog drugog pojma proletarijata, jeste njegovo aktuelizovanje, konkretizovanje i razvijanje, od industrijskog kapitalizma devetnaestog veka, koji je već prohujao, prema informatičkom društvu poznog kapitalizma dvadeset prvog veka, koji se tek zahuktava, a jedna od prvih i najznačajnijih, ako ne i najznačajnija razlika između ovih, jeste razlika između proletherske koncentracije, koju je zahtevao onaj prvi, i prekarne fragmentacije rada, koju omogućava ovaj drugi. U ovoj razlici je glavni izvor onog danas toliko nesrećnog prekarijata, ali je u njoj i glavni podsticaj za traženje i nalaženje novih integracija, ne samo rada, nego i rada i upravljanja, koje takođe omogućavaju, one iste nove, informatičke tehnologije našeg vremena. O ovom potonjem, najinspirativnije analize i ideje, razvio je američki ekonomist i futurolog, Džeremi Rifkin.

Tek na osnovu ovih i njima bliskih aktuelizacija, drugi pojam proletarijata Karla Marksa, može doći i do svog, kako bi to filozofi rekli, punog ozbiljenja. Do svoje razvijene i konkretizovane strategije, taktike i organizacije. Za potrebe dvadeset prvog veka.

Dva dodatna podsticaja za ovo aktuelizovanje jesu, najpre, katastrofalno loše stanje u ovom pogledu, koje je danas preovlađujuće, a zatim, još više, veliki, zapravo najveći mogući ulog, koji je ovde u pitanju. Od toga, naime, koliko se uspe, ili ne uspe, u svemu ovome, odlučujuće zavisi, ne samo progresivan ili reakcionaran ishod odnosno sistem, koji će oko 2050. zameniti kapitalizam, nego i sam opstanak čoveka kao vrste. Znamo, već više od pola veka, od otkrića i primene nuklearnog oružja, apokalipsa nije samo biblijska slutnja, nego i najozbiljnija i najopasnija, zapravo najbesmislenija, poznokapitalistička (retro)alternativa.

Kostur od broda i pravde

Dešava se da ukradu stvari iz kuće, alat, kazan za rakiju, biciklo, pa i auto. Ali **Radu Brajoviću** se desilo da mu ukradu - brod. Težak 40 tona i vrijedan 150.000 eura.

Turistički brod-restoran, marke *liburn*, bio je usidren nedaleko od Plavnice dok je Brajović bio u inostranstvu. Očerupan je u oktobru 2012. tako temeljno da je od njega ostalo samo kostur. Prerezana je i odnešena cijela konstrukcija, kao i dva motora marke *delfin*, teška nekoliko tona.

Brajović za *Monitor* ističe da taj posao nije mogao da uradi jedan čovjek. Što se i vidjelo nakon krađe - brodu su pristupale teške mašine koje su odnosile tone metala.

Nedugo nakon krađe konstrukcija broda i dva motora pronađeni su na otpadu u Golubovcima koji je u vlasništvu firme

Radu Brajoviću su u 2012. na Skadarskom jezeru još uvijek nepoznate osobe isjekle i odnijele brod vrijedan 150.000 eura. Djelovi su uskoro pronađeni na otpadu u Zeti. Osnovni sud u Podgorici je nedavno oslobodio upravu firme DE-AN koja upravlja otpadom uz obrazloženje da nijesu znali da se radi o ukradenim predmetima

• **OSTAO SAMO KOSTUR:**
Sa broda je poskidano sve što vrijedi

Osnovno državno tužilaštvo u Podgorici tek krajem februara 2016. Podnosi optužni predlog protiv firme DE-AN, koja je u vlasništvu italijanskih državljana. Tu kompaniju je pred sudom branila advokatica Ranka Čarapić, nekadašnja vrhovna državna tužiteljka

DE-AN d.o.o.

Nakon što je krađa prijavljena policiji, Brajović je šokirala odluka tužilaštva. Naime, podgoričko Osnovno tužilaštvo, je u prvi mah ocijenilo da u tom slučaju „nema elemenata krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti”.

Osnovno državno tužilaštvo u Podgorici tek krajem februara 2016. podnosi Optužni predlog protiv firme DE-AN, koja je u vlasništvu italijanskih državljana.

Osnovni sud u Podgorici krajem prošle godine oslobađa imenovanu firmu i odgovorne osobe u njoj od optužbe da su čelične djelove broda kao i dva motora otkupili od NN lica, a zatim prodali zajedno sa ostalim sirovinama za otpad preduzeću SS-*Alga* iz Nikšića. Iako su od strane policijskih službenika upozoreni da su ti predmeti ukradeni Brajoviću, te da se ne smiju prodavati.

Okrivljeni na sudu nijesu sporili da ih je policija upozorila da se radi o ukradenim stvarima, ali su naveli da im nije izdata potvrda o oduzimanju predmeta da bi znali da sa tim predmetima ne mogu raspolagati. Pa su nakon par mjeseci sporne predmete prodali nikšićkoj firmi.

Policajci koji su svjedočili su kazali da su vlasnike otpada više puta, usmeno i putem telefona, upozorili da sporne predmete ne smiju otuđiti ili prodati. Predočili su i praksu po kojoj je sasvim dovoljno izdavanje naređenja nekom licu kako da postupa u ovakvim slučajevima, te da prvi put čuju da postoji rok trajanja naređenja.

DE-AN je pred sudom branila advokatica **Ranka Čarapić**, nekadašnja vrhovna državna tužiteljka. „Krivično djelo prikrivanja je akcesorno krivično djelo, što znači da nema krivičnog djela prikrivanja ako nema dokaza da su stvari na koje se odnosi radnja prikrivanja pribavljene krivičnim djelom, a ako nema dokaza da je osoba kojoj se stavlja na teret izvršenje tog krivičnog djela postupala sa savješću da prikriva stvari pribavljene krivičnim djelom”, navela je Čarapićeva u završnoj riječi.

Ona se osvrnula i na brojne propuste policije u ovom slučaju – nije fotografisala mjesto krađe, nije angažovan vještak, službena zabilješka je napravljena tek nakon dvije godine od događaja...

Zanimljivo je da su se policajci pred sudom, za određene propuste, pravdali i time da „nekada nemaju ni goriva da obidu određene destinacije na rejonu, pa kada dobiju gorivo onda obavljaju više poslova”.

Okrivljeni su tvrdili da policija

nije od njih tražila snimke sa video nadzora da bi se utvrdio identitet osobe koja je djelove sa broda njima prodala. Kada je policija došla da uzme snimke bilo je kasno, tvrdili su da, uređaj snimke čuva samo mjesec dana, a nakog toga roka oni se automatski brišu.

Policajci su kao svjedoci na sudu izjavili da je od strane odgovornih u otpadu stalno odugovlačeno sa predajom video snimaka. Te da, iako su ih više puta zvali da bi dobili snimke, uvijek postojao neki izgovor da bi se to odužilo.

Sud je u presudi naveo da policija nije, u okviru svojih ovlašćenja, sporne predmete na otpadu bliže opisala, fotografisala i privremeno oduzela jer su mogli poslužiti kao dokaz. „... Takođe može privremeno oduzete predmete ali je dužna da privremeno oduzeti predmete vrati vlasniku ili držaocu ako krivični postupak ne bude pokrenut, odnosno ako u roku od tri mjeseca ne podnese krivičnu prijavu državnom tužiocu, već su samo izdali usmenu naredbu da se te stvari dalje ne prodaju, nakon čega nijesu dostavili dokaze o vlasništvu na tim predmetima, niti podnijeli krivičnu prijavu tužiocu”.

Osnovni sud (sutkinja **Nada Rabrenović**) je tako presudio da odgovorna lica u DE-AN nijesu znala da su predmeti na koje im je ukazano zaista predmeti koji potiču iz krivičnog djela krađa jer im za to nije pružen bilo kakav dokaz. Na presudu se moguće žaliti Višem sudu.

A Brajović uzalud policiji, tužilaštvu i sudu pokazuje papire koji potvrđuju da je brod koji je napravljen od specijalnog željeza 1990. godine, kupio 1993, doveo ga u Crnu Goru 1997. Koristio ga je za turističke obilaske Jezera, rođendane, svadbe... Broda više nema, a boji se ni pravde, koja je pored toga što je spora, često i nedostupna.

Predrag NIKOLIĆ

ŽELJKO VUŠUROVIĆ, PISAC DRAME „DEPORTACIJA”

MONITOR: *Vaša drama „Deportacija”, u režiji Gradimira Gojera, biće premijerno izvedena u Novom Pazaru 19. aprila. Zašto tamo, a ne u Crnoj Gori?*

VUŠUROVIĆ: *Deportaciju* sam napisao prije tri godine i odmah nakon toga, 2015. godine, konkurisao sa njom u CNP-u na temu, parafraziram, *Savremena Crna Gora*. Pobijedio je drugi tekst, dok moju *Deportaciju* niko iz žirija nije ni preporučio za igranje, kao što se desilo sa nekim drugim dramskim tekstovima na prethodnom konkursu nacionalnog teatra. Nijesam neskroman, već uviđam i smatram da je otklon i nezainteresovanost za *Deportaciju* ne samo tog žirija već i CNP-a uzrokovan nekim drugim, neumjetničkim razlozima. Bavio

sam se nekažnjenim ratnim zločinom tadašnje i sadašnje crnogorske vlasti, što je i dalje tabu tema DPS-ovske Crne Gore. Naravno, žiri može smatrati da tekst nije umjetnički dobar i da možda ima mana, ali sam imao sreću da su ljudi van Crne Gore prepoznali kvalitet moje drame. Jedan od njih je i Gradimir Gojer, teatrolog i režiser iz Bosne i Hercegovine. On ne pripada crnogorskoj vladajućoj partiji i slobodan je čovjek, pa može sa čašću i strašću umjetnika reći jasno i glasno što misli i što želi da režira, što kod nas u Crnoj Gori, po mom mišljenju, i nije baš slučaj. Smatram da je veliki dio današnje umjetničke scene Crne Gore pod kontrolom vječnog crnogorskog gospodara i njegovih dvorskih umjetnika. Oni su zaduženi da se svaka vrsta angažovane

Zgražavam se nad fašizmom sopstvene države

Problem države u kojoj živimo je uništenje morala i poltronizam, sa istovremenim zatiranjem kulture sjećanja. Baš zbog toga je i moguće da 26 godina nakon deportacije BiH izbjeglica, nema, imenom i prezimenom, krivca za taj ratni zločin

umjetnosti odmah sasiječe u korijenu, a ako se nešto od takve umjetnosti i stvori, zaduženi su da nađu način da spriječe „dodir“ takvog djela sa građanima Crne Gore.

Jedan od primjera zabrane umjetničkog djela je pjesma *Moja domovina* cetinjske grupe *The Books of Knjige*, koja je bila zabranjena od strane crnogorskih državnih medija. Da ostanem u diskursu mojih dragih prijatelja Buksovaca – baveći se šurdulingom, dvorskim umjetnicima takva aktivnost donosi novac, manje ili veće privilegije, a možda ih primijete i dobiju naklonost bar neke gospođe ministarke koja je u crnogorskoj verziji mnogo smješnija ali i bogatija nego ona Nušićeva. To je možda jedan od odgovora zašto se *Deportacija* ne igra kod nas, već van granica Crne Gore.

MONITOR: *Prošlo je dvije i po decenije otkako se dogodio taj ratni zločin, a niko od nalogodavaca i izvršilaca nije osuđen. Da li se ta činjenica ističe u predstavi?*

VUŠUROVIĆ: Problem države u kojoj živimo je uništenje morala i poltronizam, sa istovremenim zatiranjem kulture sjećanja. Baš zbog toga je i moguće da 26 godina nakon deportacije BiH izbjeglica nema, imenom i prezimenom, krivca za taj ratni zločin. Ali, vidimo da se ovdje skoro niko ne sjekira zbog toga, posebno ne intelektualci koji treba da budu savjest društva. Čute, ponekad

dignu glas kad pronalaze izdajnike, a najčešće primaju dvorske pare.

Viktor Ivančić, moj drug kog ne poznajem, napisao je divnu misao u romanu *Vita Activa*: „Tako evoluirao ovdašnji intelektualni stvaralac, kreator službene historije: od pičkolike šutnje do svekoliko graje.“ Ali, sve ove činjenice nisu na taj način saopštene u tekstu *Deportacije*. Cilj dramske umjetnosti nije da se bavi istoriografijom već pjesništvom, na što me podsjeti moj drug Popaj Radunović ovih dana citirajući Aristotela, koji je u *Poetici* pisao da istoričar govori o onome što se „istinski dogodilo“, a pjesnik „o onome što se moglo dogoditi“. Studirajući dramaturgiju kod poštovanog profesora Steva Koprivice učili smo da sve „velike priče“ ispričamo kroz sudbine običnih ljudi, pa sam se time i sada vodio. Ratni zločin deportacije

Valja se nadati da će *Deportaciju* vidjeti i crnogorski građani. Uzdam se u umjetnički nerv i profesionalizam direktora CNP-a Branimira Popovića, da će predstavu Gradimira Gojera pozvati u goste

BiH izbjeglica obradio sam kroz porodične odnose aktera moje drame i kroz njihove dileme da li nekažnjeni zločin kad-tad dođe na „naplatu“. Svjedoci smo, nažalost, da zločinci na ovim prostorima katarzu najčešće i ne dožive, što ih čini sličnijim svim onim nacističkim zločincima u Nirnbergu 1945. godine (jedino se Alber Šper pokajao i priznao krivicu, što ga je i spasilo omče), s tim što su Gering i družina bar uhapšeni, odgovarali su pred nezavisnim sudom i kažnjeni, dok ovi „Hitleri iz našeg sokaka“ najčešće od građana traže još jedan mandat. Bez kazne i katarze, mislim da društvu nema napretka.

MONITOR: *Sta je suština drame, njena glavna poruka? Kazali ste ranije da ste željeli da napišete dramu o „svim našim porodicama koje se prave nevine dok im ispred vrata ubijaju komšije“?*

VUŠUROVIĆ: Nije lako u zatvorenom društvu, kao što je današnja Crna Gora, pričati o temama koje su zabranjene. Oдавно me deportacija Bošnjaka/Muslimana zaokuplja prvo kao čovjeka, koji se zgražava nad fašizmom sopstvene države, pa tek onda kao nekog dramaturga koji je, inspirisan kulturnim angažovanim filmovima, došao na ideju da bi o ratnom zločinu države Crne Gore mogao napisati i dramski tekst. Što se tiče suštine drame, pretpostavljam da će gledaoci sami, svako na svoj način, izvući zaključak ili poruku. Možda će se neko prepoznati, možda će neko prepoznati svog bližnjeg. Mene kao pisca kopka kakve su to porodice oko nas koje čute o zločinima koji su se desili, kakvi su ti očevi, majke, da li njihova deca umiju napraviti razliku između dobra i zla? Da li sin ratnog zločinca nekad pomisli kako se osjećaju deca žrtava njegovog roditelja? Da li ga je stid kada ima mnogo novca, a zna da je taj novac zarađen na nečastan način? Da li su svim našim građanima radno mjesto,

redovna plata i udobna fotelja bitniji nego istina i zaštita nemoćnog i prije svega nedužnog čovjeka, bez obzira kojoj vjeri ili naciji pripada? Kako bi se osjećali da im neko upadne u kuću i odvede im oca, brata ili muža u zatvor, pa ih nevine ubije? Da li bi tad reagovali ili bi oprostili krvniku, jer

su Bošnjake/ Muslimane tih godina jedini branili pripadnici časnog LSCG i SDP?

MONITOR: *Kako je došlo do saradnje između vas i Gradimira Gojera, odnosno Bosanskog narodnog pozorišta iz Zenice i Centra za kulturu u Novom Pazaru?*

im je dao posao i redovnu platu?

MONITOR: *Okretanje glave od zločina traje i danas, čini se?*

VUŠUROVIĆ: Svakako da ćutnje o deportaciji BiH izbjeglica i danas traju. Pogledajte samo intelektualni krem današnje Crne Gore, s tim što mislim da više sliče pur-pjeni DPS-ovskog prslog dvora. Pročitajte te hvalospjeve crnogorskom gospodaru koji je bio premijer vlade koja je Bošnjake isporučila zločincima. Kako ih nije stid? Svi spominju Evropsku uniju, evroatlantske integracije, diče se antifašizmom, ali samo do one tačke kad treba spomenuti fašizam DPS vlasti. I pored svih tih činjenica, zločinca sa imenom i prezimenom nema. A, vidimo da se nadležni organi zbog toga „ne pretrgoše od rabote”. Pogledajte Zuvdiju Hodžića, predsjednika neke antifašističke organizacije, koji ne smije spomenuti deportaciju Bošnjaka/ Muslimana, nego pred DPS-ovcima priča o Ljubu Čupiću. Hoće li se bošnjačka politička organizacija oglasiti i reći da je ratni zločin počinila crnogorska vlast sa Đukanovićem i Bulatovićem na čelu? Da li smiju javno saopštiti da

Ćutnje o deportaciji i danas traju. Pogledajte samo intelektualni krem današnje Crne Gore, više sliče pur-pjeni DPS-ovskog prslog dvora. Pročitajte te hvalospjeve crnogorskom gospodaru koji je bio premijer koja je Bošnjake isporučila zločincima. Kako ih nije stid

VUŠUROVIĆ: Do kontakta sa, sada već dragim prijateljem, Gradimirom Gojerom došlo je preko Stare garde LSCG sa Cetinja, Gorana Vušurovića i porodice hrabrog Slobodana-Sloba Pejovića iz Herceg Novog, zbog čega sam im zahvalan. Posebnu zahvalnost dugujem gospodinu Huseinu-Belom Memiću, direktoru Kulturnog centra Novi Pazar na gostoprimstvu u tom gradu, a koji je producent ovog projekta. Međutim, tokom

pretprodukcije projekta, desilo se par nepredviđenih okolnosti. Jedna od njih je i odustajanje zeničkog Bosanog narodnog pozorišta od postavke *Deportacije* i to nakon dva mjeseca, što je najblaže rečeno, vrlo čudno.

MONITOR: *Okupila se zanimljiva ekipa glumaca.*

VUŠUROVIĆ: Glumce je kao režiser birao gospodin Gojer. U jednom prethodnom intervjuu sam rekao da glavnu mušku ulogu tumači Ljuba Bandović iz Beograda, ali je on nakon mjesec dana planiranja svih aktivnosti ovog ansambla odustao od igranja. Kao pisac ovog komada, počastvovan sam što je tu ulogu prihvatio proslavljeni glumac stare SFRJ škole gospodin Enver Petrovci, pa je privilegija i velika čast kada vam takvo ime oživljava dramski tekst. Uz njega su i gospođa Jasna Bery iz Sarajeva, koja je igrala u mnogim predstavama i filmovima ex-yu kinematografije, mladi Vahid Džanković i Lemana Bećirović iz Novog Pazara, a umjesto dvije glumice iz Zenice, koje su odustale od projekta, došle su Dženana Džanić i Darja Badnjević, obje iz sarajevskih pozorišta.

MONITOR: *Šta očekujete da će predstava postići i nadate li se da će jednom zaigrati u Crnogorskom narodnom pozorištu?*

VUŠUROVIĆ: Kakvu reakciju može izazvati jedna predstava ili bilo koje umjetničko djelo, ako ovaj narod ne dotiču ratni zločini, pljačke, kriminal, socijalna nepravda, nepotizam ili štrajk promrzlih i pokislih majki sa troje djece? Mislim da je velika tragedija jednog društva ako ono treba da se sa sopstvenim ratnim zločinima „upoznaje” preko nekog umjetničkog djela. Uzaludno je očekivati nešto od društva gdje je empatija potpuno ubijena. No, valja se nadati da će *Deportaciju* vidjeti i crnogorski građani. Uzdam se u umjetnički nerv i profesionalizam direktora CNP-a Branimira Popovića, da će predstavu Gradimira Gojera pozvati u goste.

Milena PEROVIĆ-KORAĆ

HETA ASSET RESOLUTION

REAL ESTATE MONTENEGRO

STANOVI NA EKSKLUZIVNOJ LOKACIJI U BEČIĆIMA

NOVOIZGRAĐENI STANOVI NA SVETOM STEFANU

NOVOIZGRAĐENI STANOVI
U BUDVI, BEČIĆI

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me
www.aaaplatform.com

HIT NEDJELJE

„Uvjeran sam da se prepoznalo da sam radio u korist svih građana Crne Gore“.

Fillip Vujanović,
predsjednik Crne Gore

General Woo

Jedan od pionira hip hopa u Hrvatskoj:

- Mi imamo problema i s lijevim i desnim konzervativcima... Jedni nas plaše s ustašama, drugi s partizanima. To su debilane i mislim da se svima njima ne radi nego bi svi živjeli na državnoj sisi, od poreza.

(100posto.hr)

Zoran Paunović

Prevodilac i esejista:

- Što se tiče one prave, „velike“ istorije, kao da se od Šekspira do DeLila ništa nije promenilo: ona je bila i ostala zločin iz nehata, priča koja se, menjajući svoje žanrovsko obličje u širokom rasponu od tragedije do farse, beskonačno ponavlja, ne učeći ljude ničemu.

(Politika)

Efraim Zuroff

Direktor izraelskog ureda Centra Simona Wiesenthala na promociji hrvatskog izdanja knjige *Operacija posljednja prilika – potjera za nacističkim zločincima*:

- Poruka mora biti jasna: nema tolerancije za ustaše, nema tolerancije za te masovne ubojice. Ante Pavelić je jedan od najvećih masovnih ubojica u Drugom svjetskom ratu, on nije junak i nije ponosno pobjegao u Argentinu kako bi ostao lojalan domovini. To je sve kenjaža.

(Novi list)

Izabela Kisić

Izvršna direktorka Helsinškog odbora za ljudska prava Srbije objašnjavajući da usklađivanje udžbenika Srbije i Republike Srpske nije dobro:

- Ako srpska deca u Bosni i Hercegovini budu učila isključivo po udžbenicima iz Srbije, oni će se sve više udaljavati od ideje zajedništva i suživota što je suština bosanskohercegovačkog, pa i evropskog identiteta.

(RSE)

Nihad Kreševljaković

Direktor Internacionalnog teatarskog festivala MESS:

- Ako naše sjećanje, individualno ili kolektivno, ne bude razlog za neko oplemenjivanje nas, kao individua, ili oplemenjivanje nas, kao društva, onda nam je takvo sjećanje nepotrebno. Sjećanje jeste važno i važno je koliko će nas činiti boljim.

(RSE)

Katarzyna Bielińska-Kowalewska

Poljska filozofkinja, politologinja i aktivistkinja:

- Stranka Pravo i pravda na zadnje je izbore izašla s vrlo umjerenom neokonzervativnom pričom, da privuče fluktuirajuće glasove. Tek kad su preuzeli vlast, pokazali su svoje fundamentalističko, radikalno desno lice i započeli s propagandom koja je, nažalost, uspješna. Time istovremeno otvaraju sve širi prostor za ekstremnu desnicu.

(Portal Novosti)

Ranko Bugarski

Lingvista profesor Univerziteta u Beogradu i jedan od predlagača Deklaracije o zajedničkom jeziku:

Nema realne opasnosti da će ćirilica nestati, a stalne priče o njenoj ugroženosti služe drugim ciljevima

– između ostalog, skretanju pažnje javnosti sa pravih problema u vezi s jezikom i pismom. Najveći od njih je nedopustivo visok procenat funkcionalno nepismenih, udružen sa veoma niskim nivoom jezičke kulture kod velikog dela stanovništva.

(Danas)

ELTON JOHN

Britanski pjevač, čije se bogatstvo procjenjuje na više od 450 miliona dolara, objašnjavajući kako ne želi da mu sinovi budu razmaženi:

- Ne dobiju džeparac ni za što. Moraju ga zaraditi. Dobiju tri funte, i to po jednu za potrošiti, jednu za štednju i jednu za humanitarne svrhe. Svaku stavljaju u drugu kasicu.

(100posto.hr)

Miljenko Jergović

Pisac:

- Danas je, kažu, Hrvatska u Europskoj uniji, ali po svemu je današnji Zagreb neusporedivo udaljeniji od Europe nego što je bio onaj Zagreb iz 1914. Možda je ta Europa bila loša, ali smo bili njezin dio. Možda je današnja Europa dobra, ali mi, osim u administrativnom smislu, nismo njezin dio... Ono što u duhovnom i političkom smislu sačinjava današnju Europu, u Hrvatskoj jednostavno ne postoji. A u Bosni još i mnogo, mnogo manje.

(Novi list)

BODA NINKOVIĆ

Beogradski glumac:

- Sve ovo što nam se događa u ovoj zemlji - to sami sebi radimo. A ovi drugi koji i imaju neke pretenzije prema nama, videći da smo mi pogodni za to, oni doprinose, ali nisu odlučujući faktor. Mi smo odlučujući faktor.

(Blic)

Milan Nešković

Reditelj:

- Došli smo do stadijuma u kojem su emocije samo teret, sputavaju nas i čine slabima, reklame i nove tehnologije su nas ubedile da svi možemo da budemo zvezde i da vredimo više, ako imamo više lajkova ili pregleda na društvenim mrežama. Onda je i razočarenje veće kada se taj balon rasprši i shvatimo da smo mali i nevažni.

(Politika)

NENAD JEZDIĆ

Glumac:

- Ambicija je kao koren, a koren donosi plod. A da li je to lekovit, hranljiv ili otrovan plod, zavisi i od toga kako se zaliva. Ako se zaliva lošom duhovnom hranom, nema ništa dobro od te ambicioznosti.

(Blic)

KRALJICA

Plaćanja na rate

BEZ KAMATE SVUDA U SVIJETU!

**HIPOTEKARNA
BANKA**
Vama posvećena

UKUPNI TROŠKOVI ZA KORIŠĆENJE KARTICE:
mjesečna naknada 0,50 €

NAKNADA ZA KUPOVINU NA RATE:

- ✓ Na 6 mjesečnih rata za iznose **do 300 €**
Naknada za transakcije do 300 € je 2,00 € fiksno po rati
- ✓ Na 12 mjesečnih rata za iznose **preko 300 €**
Naknada za transakcije veće od 300 € je 3,00 € fiksno po rati

 19905 www.hb.co.me

Novi vlasnici Agrokora

Vjеровnici i dobavljači *Agrokora* u utorak su potpisali dokument kojima su udareni temelji nagodbe nakon koje će najveća domaća kompanija dobiti nove vlasnike. Nova struktura radi se po takozvanom EPM modelu, koji će biti dovršen za nekoliko tjedana, no već sada se jasno vidi da će *Agrokorom* u budućnosti drmati Rusi.

Službeno se još uvijek ne zna tko će dobiti koliki udio u novom *Agrokoru*, no neslužbeno, postoci su se već formirali. Ruske banke *Sberbank* i *VTB* trebale bi dobiti 45 posto novog koncerna, vlasnici obveznica

predvođeni fondom *Knighthead* oko 25 posto (pri čemu bi samom *Knightheadu* pripalo 12 posto), domaće banke imat će deset posto *Agrokora*, a dobavljači oko osam posto.

Preostalih 12 posto vlasništva pripast će ostalim vjerovnicima i uključenim strankama, a moguće je da se tijekom izrade EPM modela postoci o kojima se nagađa i nešto promijene. Drugim riječima, oni vjerovnici za koje se utvrdi da su bolje osigurani bilo jamstvima, bilo zalozima mogli bi dobiti nešto više, a oni slabije osigurani dobit će manje.

Da se **Ivica Todorčić** u zadnjoj fazi vođenja koncerna nije zaduživao kod Rusa, vlasničkom strukturom bi dominirale domaće banke, koje zbog regularnih ograničenja *Hrvatske narodne banke* više nisu mogle ni smjele financirati posrnuli koncern. Todorčić je stoga ishodio kredit u Moskvi, u kojoj će

se u konačnici odlučivati o sudbini kompanija poput *Belja*, *Jamnice*, *Leda* i *Mercatora*.

Sberbank, kojemu je *Agrokor* dužan više od milijardu eura, pri tom će imati glavnu riječ. Ta banka je jedna od najvećih u Europi, a bivši povjerenik za *Agrokor* **Ante Ramljak** držao ih je dosta daleko od pregovora o nagodbi. Zbog toga

su Rusi pokrenuli ovrhe u svim zemljama u kojima *Agrokor* ima imovinu, ali i spor na trgovačkom sudu u Londonu, koji je završio u *Agrokorovu* korist.

Nakon što je Ramljak otišao, a **Fabris Peruško** došao, *Sberbank* se vraća za pregovarački stol i do nacrtu nagodbe dolazi se vrlo brzo. Kao što su za tportal upozoravali analitičari, nagodbu bez najvećeg vjerovnika bilo bi gotovo nemoguće postići, zbog čega je Peruško pobrao pohvale dijela ekonomske struke. *Sberbank* je pod kontrolom ruske države, a njegov predsjednik uprave **Herman Gref** blizak je suradnik ruskog predsjednika **Vladimira Putina**. Gref je osam godina bio ruski ministar ekonomskog razvoja i obilno je kreditirao *Agrokor* nakon što su mu 2014. domaći i zapadnoeuropske banke zatvorile vrata.

Drugi značajan vlasnik *Agrokora* bit će još jedna ruska banka - *VTB*. Ta je banka u značajnom iznosu sudjelovala u roll-up kreditiranju tijekom izvanredne uprave te je cijelo vrijeme uključena u pregovore oko nagodbe. Neki od domaćih dobavljača *Agrokora*, koji će prema svemu sudeći dobiti oko osam posto novog koncerna, govore da je i *Sberbank* cijelo vrijeme bio s njima za pregovaračkim stolom te da su medijski napisi o njegovu 'izbacivanju' iz *Agrokora* zapravo pogrešni.

VTB je početkom prošlog mjeseca za 2,5 milijardi dolara preuzeo *Magnit*, najveći ruski maloprodajni lanac, ruski *Konsum*. Kad se prije otprilike godinu dana polako zahuktavala kriza u *Agrokoru*, slovenski poslovni medij *Finance* nagađao je da bi se kao novi vlasnik *Agrokorove* maloprodajne mreže mogao pojaviti upravo *Magnit*. Kako će *VTB* konsolidirati portfelj i kakve su im ambicije u maloprodaji, predstoji vidjeti.

Konačno, komad kolača od oko deset posto dobit će i domaće banke, ponajviše *Zagrebačka* i *Erste*, dok 12 posto ide famoznom fondu *Knighthead*. Riječ je o fondu za rizična ulaganja koji kreditira posrnule tvrtke u nadi da će u budućnosti moći povratiti iznos kredita i kamate ili će ih preuzeti i prodati za višu cijenu nakon restrukturiranja.

Tportal.hr

Ko su moćni ruski i američki finansijeri koji će biti novi vlasnici Agrokora

Jadransko brodogradilište *Bijela* počće uskoro izvoz otpada nastalog nakon remonta brodova - upotrijebljenog grita. Splitska firma *Lalizas marina* bi po ugovoru sa Jadranskim brodogradilištem u Republiku Gvineju uskoro trebalo da izveze skoro 60 hiljada tona korištenog grita. Predsjednik Borda direktora Brodogradilišta *Bijela* **Stanko Zloković** saopštio je da je ta firma već potpisala ugovor sa jednom hrvatskom kompanijom, koja bi trebala da u narednim mjesecima obavi izvoz oko 27 hiljada kubika upotrijebljenog grita iz Bijele.

Ova vijest objavljena je prije osam godina, ali opasni grit i dalje se nalazi u Brodogradilištu, zbog kojeg je to jedna od četiri crne ekološke tačke u Crnoj Gori. Grit je mješavina pijeska i oštarih opiljaka metala koja se koristi za obradu metalne površine brodova i na taj način čiste od ostataka boje, rđe i naslaga. Ovih dana transportovanje tog otpada ponovo je aktuelno.

Prije dvije godine objavljeno je da će uklanjanje grita iz *Brodogradilišta Bijela* trajati godinu i po, a opasni dio

Grit i dalje usidren u Bijeloj

Pojedini mediji objavili su da bi opasni otpad iz Bijele mogao da završi u Srbiji, na jednom skladištu kod Leskovca. Prema našim izvorima, u Ministarstvu za zaštitu životne sredine Srbije nisu dali saglasnost za to, a u Srbiji je zabranjen uvoz tog otpada

otpada biće izvezen u inostranstvo. Prošle godine iz Agencije za zaštitu prirode najavljeno je da će početkom ove godine početi pripremni radovi za taj posao, da će grit biti izvezen, jer nije bilo nikoga u Crnoj Gori ko bi ga preuzeo niti je bilo ni interesovanja da se iskoristi kao podloga za autoput. U međuvremenu je raspisan drugi

tender za odvoz opasnog otpada i remedijaciju kontaminiranog tla ali iz Agencije još nije saopšteno da li je tender uspio i koja je od sedam ponuda najbolja. Prema podacima iz Agencije sada ima 109.000 tona grita i kontaminiranog zemljišta. Međutim, prema informacijama iz tenderske dokumentacije, 141. 648

• **JOŠ SE NE ZNA GDJE ĆE BITI TRANSPORTOVAN: Grit u Bijeloj upakovan u džakove**

tona grita nalazi se u vrećama na prvoj liniji mora u Brodogradilištu, a za sanaciju zagađenja u Brodogradilištu biće potrebno blizu 18 miliona eura. To je dio projekta *Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje*. Prema tom projektu dio otpada biće izvezen, a određene količine tretirane na lokaciji u Brodogradilištu.

Na drugi tender za transport grita pristiglo je sedam ponuda kompanija iz Grčke, Francuske, Turske i Italije, ali, prema našim izvorima, one su u ponudi navele da taj materijal neće skladištiti u svojim državama. Francuska kompanija *Valgo*, na primjer, navela je da će, ukoliko pobijedi na tenderu, grit transportovati u Španiju od koje je dobila dozvolu za to.

Iz *Brodogradilišta Bijela* na naše pitanje kada će i gdje biti transportovan grit odgovorili su: „Ništa, nažalost, ne znamo o njegovoj daljoj sudbini, jer nas o tome niko nije zvanično obavijestio“.

Prvim neuspjelim tenderom od februara prošle godine bilo je precizirano da se otpad može eksportovati samo pomorskim putem kao jeftinijim i manje opasnim po okolinu. Potom je, nakon javne rasprave, predloženo da se taj otpad može transportovati i željeznicom, ali i kamionima.

Stručnjaci za saobraćaj protive se eventualnom transportu grita kamionima, ne samo zbog opasnosti po okolinu nego i zbog toga što je za to potrebno 4.240 kamiona nosivosti po 25 tona. To bi, po njihovom mišljenju, opteretilo puteve u Crnoj Gori i ugrozilo saobraćaj.

Pojedini mediji objavili su da bi otpad iz Bijele mogao da završi u Srbiji, na jednom skladištu kod Leskovca. Međutim, prema našim izvorima, u Ministarstvu za zaštitu životne sredine Srbije nisu dali saglasnost za to, a u Srbiji je zabranjen uvoz tog otpada.

Dr Ljubomir Radojičić, viši naučni saradnik *Instituta Dr Simo Milošević* u Igalu, godinama ukazuje na štetnost prisustva grita na otvorenoj deponiji u *Brodogradilištu Bijela*.

„To me naročito interesovalo sa aspekta zdravstvenog turizma, odnosno Instituta *Dr Simo Milošević*“, kaže, u razgovoru za *Monitor*, dr Radojičić.

„Dugogodišnje prisustvo ogromne otvorene deponije pogubno je uticalo na morsku sredinu. Lakše otrovne frakcije antifauling boja kao i ostalih boja raznosio je vjetar i ispirale kiše, tako da su one potpomognute vjetrom i procjednim vodama dospijevale u more. Dalje su ih raznosile morske struje koje imaju pravac kretanja od Bijele ka Igalu tako da su se vjerovatno mogle naći u akvatorijumu ispred Igalu“, objašnjava dr Radojičić.

Dr Ljubomir Radojičić: „Možda će uklanjanje kontaminiranog zemljišta biti teže od uklanjanja grita, jer se Brodogradilište godinama oslobađalo svog opasnog otpada tako što ga je decenijama zatrpavalo u jame dimenzije 40x40 metara u krugu Brodogradilišta“

Grit, prema njegovim riječima, sam po sebi nije opasan, ali su najtoksičnije antifauling boje, koje se poslije izvjesnog vremena moraju obnoviti. „Grit se koristi za čišćenje naslaga i ostataka boje sa metalnih površina broda. Skidanje boje godinama je rađeno u *Brodogradilištu* pjeskarenjem gritom. Antifauling boje su vrlo toksične i sadrže organokalajna jedinjenja, kao arsen i živu koji doprinose velikoj efikasnosti ovog biocida. Zbog izuzetne toksičnosti ovaj biocid na bazi kalaja je zabranjen Rezolucijom iz 2003. godine, a ona se primjenjuje od 2008. godine“, podsjeća dr Radojičić.

Posao remedijacije deponije grita u Bijeloj biće, prema njegovom mišljenju, otežan pošto su godinama na deponiju bacana otpadna mineralna ulja kao i naftni ugljovodonici, što će zahtijevati odvajanje grita na samoj deponiji.

„Laboratorijskim analizama će se utvrditi da jedan dio grita neće biti opasan, pa će se on uz miješanje sa cementnim malterom moći koristiti za zatrpavanje zemljišnih iskopa od uklanjanja kontaminiranog zemljišta. Možda će uklanjanje kontaminiranog zemljišta biti teže od uklanjanja grita, jer se *Brodogradilište* godinama oslobađalo svog opasnog otpada tako što ga je decenijama zatrpavalo u jame dimenzije 40x40 metara u krugu *Brodogradilišta*“, kaže dr Radojičić.

Transport tog otpada biće finansiran kreditima Svjetske banke, a investitor tog projekta je Agencija za zaštitu prirode. U *Brodogradilištu* je inače uveden stečaj prije tri godine.

Veseljko KOPRIVICA

ANDRIJEVICA, MJEŠTANI VIŠE SELA ISPOD KOMOVA ODSJEČENI OD SVIJETA

Posljednja dešavanja na regionalnom putu Andrijevica - Kolašin, preko prevoja Trešnjevik, pokazala su koliko je ova nekada najvažnija saobraćajnica od Podgorice prema sjeveru Crne Gore - zaboravljena. A ne bi smjela biti, kako zbog saobraćajnog značaja koji još i danas ima, tako i zbog svoje istorijske vrijednosti.

Dok su političarima usta puna autoputa i tunela koji će proći upravo ispod ove planine, „kraljevskom putu“, kako ga i danas mještani krajeva kroz koje prolazi zovu, svi su izgleda okrenuli leđa.

„Ovaj put je još prije više od stotinu godina napravio kralj Nikola. To je tada bila najvažnija saobraćajnica prema sjeveru Crne Gore i dalje prema Peći. Nije slučajno ni što se andrijevički mjesni centar na trasi ovog puta i najveće selo zove Kralje, a sa druge strane Trešnjevika prema Mateševu su Bare Kraljske“, priča predsjednik Mjesne zajednice Kralje **Milutin Đurković**.

Regionalni putni pravac Andrijevica - Trešnjevik - Kolašin ponovo je u prekidu više od petnaest dana zbog velikog klizišta koje se pokrenulo u mjestu Gnjili Potok, na desetom kilometru od Andrijevice.

Klizište se prvi put pokrenulo prije nešto više od mjesec kada je takođe trebalo dugo vremena da se put osposobi za saobraćaj, a sada su, prema riječima mještana Gnjilog Potoka, ugrožene i kuće.

„Niko nam ne okreće glavu. Uzalud apelujemo i prema lokalnoj upravi i prema *Crnagoraputu*, niko ne dolazi“, priča mještatin **Savo Rajović**.

Prema njegovim riječima na kilometar i po od tog klizišta, pojavilo se još jedno, i time je 30 do 40 domaćinstava odsječeno od svijeta.

„To je oko stotinu stanovnika. Je li moguće da mi nikome nijesmo važni i da nikoga nije briga hoće li neko ovdje ostati bez krova nad glavom, ili izgubiti život“, kaže ovaj mještatin

Zaboravljen put kralja Nikole

Dok su političarima usta puna autoputa i tunela koji će proći upravo ispod ove planine, „kraljevskom putu“, svi su izgleda okrenuli leđa. Regionalni putni pravac Andrijevica—Trešnjevik—Kolašin ponovo je u prekidu više od petnaest dana zbog velikog klizišta koje se pokrenulo

Gnjilog Potoka.

Njegov rođak **Stevo Rajović** dodaje da je nekoliko kuća već potpuno ispućalo i da postoji opasnost da ih klizište odnese.

„Tri kuće, među kojima je i moja su u velikoj opasnosti. Životi su nam ugroženi, a iz lokalne uprave i *Crnagoraputa* nema nikoga da se pojavi i da počnu sa saniranjem“, kaže on.

Mještani Gnjilog Potoka i susjednih sela vjeruju da je sadašnje pojave klizišta uzrokovala nemilosrdna eksploatacija šume u ovim planinama koje se prostiru sve gore do vrhova Komova.

Predsjednik Mjesne zajednice Kralje navodi da se put prema Trešnjeviku često nalazi u prekidu i da to ukazuje da se ovoj saobraćajnici ne pridaje potreban značaj.

„Da se regionalnom putu Andrijevica – Mateševo preko Bara Kraljskih poklanja malo pažnje govori

podatak da je ta važna saobraćajnica tokom zimskih mjeseci uglavnom neprohodna. Na ovom području živi veliki broj stanovnika. Da stvar bude još teža, put se slabo održava i u ljetnjem periodu, o čemu govore i brojna oštećenja koja godinama niko ne pokušava da sanira na kvalitetan način. O tome govori i pojava najnovijeg klizišta koje je praktično prekinulo ovu važnu saobraćajnicu“, naglasio je Đurković.

Odron, odnosno klizište, prepreka je i turistima koji bi posjetili planinski masiv Komovi i turističko-ekološko naselje Štavna.

Iz *Crnagoraputa* za sada ne znaju kada će moći da uklone veliki zemljani materijal i kada će put biti bezbjedan za saobraćaj, a mještani su se sami organizovali i pročistili samo dio odronjene zemlje, kako bi mogli makar pješice da tuda prolaze.

Mještani koji žive u selima

Niko nam ne okreće glavu. Uzalud apelujemo i prema lokalnoj upravi i prema *Crnagoraputu*, niko ne dolazi“, priča mještatin **Savo Rajović**

• **PREPUŠTENI SEBI:** Mještani Gnjllog Potoka sami popravljaju put

duž puta Andrijevice, Trešnjevika, Mateševo, kažu da se i na ovaj način iskazuje mačehinski odnos države prema ovom dijelu Crne Gore.

„Kad je jednom prilikom došlo do prekida magistralnog puta koji od Bijelog Polja vodi ka Podgorici, iz Auto-moto saveza Crne Gore putnicima su počeli da poručuju da koriste alternativne puteve Mojkovac – Đurđevića Tara i granični prelaz Jabuka, dok put preko Trešnjevika niko nije pominjao, iako se zna da on predstavlja najkraću vezu sa glavnim gradom, jer od Andrijevice do Mateševa ima svega 36 kilometara“, kaže Đerković.

On dodaje kako se poslije svega dobija utisak da se to namjerno radi kako bi se područje Gornjeg Polimlja što

Mještani Gnjllog Potoka i susjednih sela vjeruju da je sadašnje pojave klizišta uzrokovala nemilosrdna eksploatacija šume u ovim planinama koje se prostiru sve gore do vrhova Komova

više udaljilo od svih značajnih saobraćajnih tokova i kako bi se značaj puta preko Trešnjevika potpuno minimizirao.

„Krajnje je neprihvatljivo da država i preduzeća koja su zadužena za održavanje ne čine ništa da obezbijede adekvatnu prohodnost puta koji od Andrijevice, preko Kralja i Trešnjevika, vodi prema Kolašinu. Očigledno je da su državni organi potpuno zatajili kad je u pitanju unapređenje saobraćajne povezanosti sjevera Crne Gore sa većim centrima u regionu. Država konačno mora da shvati da saobraćajnica od Andrijevice preko Kralja i dalje prema Lijevoj Rijeci treba da funkcioniše tokom čitave godine, jer smo svjedoci da put kroz Platije nije uvijek ni bezbjedan ni prohodan“, poručuju Kraljani.

Oni smatraju da cijela priča oko prohodnosti i održavanja puta preko Trešnjevika zaslužuje veću ozbiljnost nadležnih institucija.

„Zbog nebrige koja se uočljivo iskazuje prema ovom putu, brojni turisti ostaju uskraćeni da u zimskom periodu posjete Komove. To se isto dešava i sa ljudima koji imaju svoja imanja i kuće na prostorima kolašinske i andrijevičke opštine. Država i pojedini koncesionari se pojave jedino kad sa ovog prostora treba da izvrše eksploataciju prirodnog bogatstva, ne osvrćući se na stvarne potrebe građana. Takvo stanje je uzrokovalo i sve prisutniju migraciju lokalnog stanovništva“, pričaju mještani Kralja.

Iz ove mjesne zajednice zatražili su da Vlada Crne Gore podstakne i naloži skupštinama opština u sastavu čijih teritorija se nalaze Komovi da što prije preduzmu neophodne radnje da se područje ove planine proglasi regionalnim parkom, onako kako je to predviđeno prostornim planom Crne Gore.

Smatraju da bi upravo u sklopu tih aktivnosti trebalo donijeti uredbu za hitnu sanaciju puta preko Trešnjevika.

„Podsjećamo da je *Nacionalnom strategijom biodiverziteta*, koju je Vlada usvojila sredinom 2010. godine, planirano da se do 2015. godine Komovi proglase regionalnim parkom prirode. To korespondira sa obavezama Crne Gore u EU

• ODSJEČENI I
NEBEZBJEDNI:
Odron

integracijama, na uspostavljanju ekološke mreže „Natura 2000“ koju čine stanišni tipovi i ekološki značajni lokaliteti, a čiji se djelovi povezuju ekološkim koridorima. Međutim, to se nije desilo ni do današnjih dana, što izaziva još veću diskriminaciju sjevernog regiona u odnosu na centralni i južni. Na taj način se zapostavlja i put preko Trešnjevika, koji predstavlja turističku i razvojnu žilu kucavicu cijelog prostora ispod Komova. Smatramo da je krajnje vrijeme da država zauzme drugačiji stav o vrijednostima sa kojima raspolaže ovaj prostor“, pričaju mještani andrijevičke MZ Kralje.

Oni su zatražili i od lokalne uprave u ovom gradu da posveti više pažnje održavanju regionalnog puta Andrijevića – Mateševo, preko Bara Kraljskih.

Da je put koji na simboličan način predstavlja zadužbinu kralja Nikole, zaboravljen i prepušten propadanju, govori i činjenica da ga je, kada je održavanje u pitanju, neko svrstao u čak petu kategoriju.

To je u direktnoj suprotnosti sa vokabularom režimskih političara, kojima su usta puna i kralja Nikole i državnosti Crne Gore.

Tufik SOFTIĆ

NOVA KULTURNA VRIJEDNOST ULCINJA

Kručanski mozaik

Ulcinj će od ove sezone značajno obogatiti kulturnu ponudu. Građani i turisti moći će da vide tzv. kručanski mozaik, koji potiče iz 6. vijeka nove ere

Stručnjaci *Centra za konzervaciju i arheologiju Crne Gore*, uz pomoć i podršku zaposlenih u

Muzeju Ulcinja, imali su zadovoljstvo proteklih sedmica da pripreme za prezentaciju tzv. kručanski mozaik. Riječ je o kulturnom dobru koje je otkriveno 1984. godine u pitomom selu Kruče, na pola puta između Ulcinja i Bara, u jednoj vili rustiki (*villa rustica*).

Iako je po sačuvanim dimenzijama nevelik (oko tri metra kvadratna, ili 13 puta manji nego što mu je bila stvarna površina), nesumnjivo se radi o neprocjenjivo vrijednom kulturnom dobru.

Tako će, nakon gotovo 35 godina čamljenja u depoima gradskog muzeja, javnost najzad biti u prilici da vidi vizantijske civilizacijske domete na prostoru Crne Gore.

Na ovaj način Ulcinj će biti na mapi gradova kao što su Risan, Bar ili Petrovac koji takođe posjeduju slične mozaike.

„Čuveni historičar i arheolog, jedan od najboljih poznavalaca prošlosti Ulcinja, pokojni **dr Pavle Mijović** je, proučavajući ovu vilu rustiku, utvrdio da je ona ‘dominirala sedlastim rtom, sa tri strane spuštenih prema dvjema uvalama zaliva Kruče’. Zaliv je moreplovcima bio poznat kao najpogodniji za sklanjanje

brodova u slučaju nevremena”, kaže dugogodišnji direktor Centra za kulturu u Ulcinju **Aleksandar Janinović**.

Za ostrvce koje se naziva Stari Ulcinj, u Kručama, Mijović je procijenio da je bilo rano nastanjeno. Bogati ulcinjski plemići gradili su svoje ljetnikovce na ovom području na obali mora koje je, zbog obilja mediteranskog rastinja i izvora vode, izuzetno blagotvorno po ljudski organizam. U Kručama, kako tada tako i dan-danas, ima velikih i divno obrađenih maslinjaka i vinograda. Ulje i vino čuvalo se u amforama.

„Kad se ovome doda da je zaliv Kruče bio vrlo pogodan za ribolov, a padine rta dobrim dijelom kultivirane, ovo lijepo mjesto moglo je biti pogodan prostor za vilu nekog ‘olcinijumskog’ latifundiste. Njen vlasnik je bez sumnje bio član gradskog savjeta Olcinijuma, dok nije ukinut 545. godine“, zapisao je akademik Mijović.

On je naveo da je prostorija sa mozaikom imala oko sedam metara dužine i da je u širinu išla oko pet metara. Uz ivice zidova nalazio se pojas sa bijelim tesalama nešto širim od pola metra. Bile su u raznim bojama, izgrađene od lokalnog kamena. Određujući po ostacima dekoracije utvrđeno je da je centralni pravougaoni prostor

Iako je po sačuvanim dimenzijama nevelik (oko tri metra kvadratna, ili 13 puta manji nego što mu je bila stvarna površina), radi se o neprocjenjivo vrijednom kulturnom dobru. Nakon gotovo 35 godina čamljenja u depoima gradskog muzeja, javnost će najzad biti u prilici da vidi vizantijske civilizacijske domete na prostoru Crne Gore

bio širok oko jedan metar, a dug, možda 1,5 metara. U njemu je mogla biti prikazana kakva simbolička ili naturalistička (sa divljim zvijerima) scena ili kompozicija. „Riječ je, dakle, o jednoj kompoziciji profane provincijske umjetnosti, sa dekorativnim i likovnim sadržajem, poslije Risna jedinstvene na prostoru Crne Gore i susjednih oblasti”, pojasnio je pok. Mijović.

Kako je u jugozapadnom dijelu ove građevine pronađeno nekoliko komada novca **Anastasija** (491-518), **Justina I** (518-527) i **Justinijana** (527-565), istraživači su uvjereni da je ova vila izgrađena sredinom šestog vijeka, odnosno u kasnoj antici, u periodu kada je Ulcinj doživljavao svoju obnovu.

„Vila je naglo nestala, moglo bi biti od zemljotresa ili nenadnog pustošenja. Kakva god da joj je sudbina bila, ovaj izvanredni ansambal podne umjetnosti iz justinijanske epohe ostaće samo fragment za nauku i kulturu, po

kojem se neće moći utvrditi likovna i ikonološka vrijednost spomenika”, zaključio je Mijović.

U svakom slučaju, poslije ilirskog bedema u Starom gradu i nalazišta u Šasu (Svaču), ona predstavlja do sada najvredniji otkopani kompleks na području Ulcinja. Konzerviranje ovog nalazišta moglo bi Kruče da upiše na mapu važnih arheoloških i turističkih lokaliteta, a ne samo da bude kulturno dobro 3. kategorije. Ili još gore, ono što je već četiri decenije – vikendaško naselje. Naime, preko 90 odsto kuća i stanova za odmor i rekreaciju (ili oko 700 objekata) pripadaju tzv. vikendašima, odnosno stranim državljanima. U svojim kućama oni borave samo tokom ljeta; ostalih devet mjeseci u tim objektima praktično nema nikoga. Kruče od septembra do juna liče na „naselje duhova”.

A nedavno je Ministarstvo kulture Crne Gore poslalo zahtjev za upis Starog grada u Ulcinju na listu prirodnih i kulturnih dobara, kazala je šefica *Crnogorske nacionalne komisije za UNESCO* **Milica Nikolić**. Ona je istakla da tek sada predstoji veliki rad. „Moraju da budu riješeni problemi koji su ranije bili vidljivi i na koje je ukazao UNESCO”, pojasnila je Nikolić.

Prije no što bi Stari grad mogao da bude nominovan, mora da prođe godina. Moraju da se izvrše procjene i uvidi. „Prvi put se Stari grad sad našao na listi prirodnih i kulturnih dobara kao samostalna nominacija. Kad to bude potvrđeno na Komitetu ove godine, onda se kreće u proceduru izrade nominalnih dosijea”, dodala je Nikolić.

Podsjetimo se da je sredinom prošle godine propala inicijativa da se Stari grad uvrsti na listu UNESCO-a, kao dio sistema venecijanskih odbrambenih utvrđenja između 15. i 17. vijeka.

Ulcinj je tada takođe nominovala Vlada Crne Gore, ali ovaj grad nije, kako je izjavio glavni koordinatorski projekat Italije, Crne Gore i Hrvatske **Miljenko Domijan**, prošao ocjene evaluatora. „Dovoljno je reći da su u Ulcinju na mletačkoj utvrdi podigli hotel!”, rekao je Domijan.

U međuvremenu je nastavljen proces destrukcije, pa je malo šanse da će i ovog puta ulcinjski Stari grad uspjeti da bude na svjetskoj listi spomeničke baštine, gdje je ovom gradu, osnovanom u 5. stoljeću prije nove ere, svakako mjesto.

Mustafa CANKA

Zaboravljeni primorski raj

Ostrvo cvijeća, nekada poznato vojno odmaralište, od 1991. godine je utočište izbjeglicama iz ratom zahvaćenih krajeva bivše Jugoslavije, najviše iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine

Svakog jutra oko devet sati kombi lokalne tivatske pekare žiteljima Ostrva cvijeća dovozi hljeb. Ispred nekadašnje recepcije tada se okupljaju mahom stariji mještani, koji do grada udaljenog oko tri kilometra rijetko odlaze, uglavnom po lijekove ili neophodne namirnice. Kako bi došli do prve prodavnice, moraju čekati autobus koji ovdje dolazi tri puta dnevno, ili nekoga od komšija da naiđe autom. Taksi je skup, a penzije male.

Podrazumijeva se da, u maniru dobrih susjeda, uvijek neko stane kolima i one koji čekaju prevoz odveze do grada.

Ostrvo cvijeća, nekada poznato vojno odmaralište, od 1991. godine postalo je utočište izbjeglicama iz ratom zahvaćenih krajeva bivše Jugoslavije, najviše iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Svoj dom ovdje je našlo tridesetak porodica penzionisanih i bivših vojnih lica, kao i radnika nekadašnjih vojnih ustanova.

Smješteni u oko sto bungalova i

apartmana, godinama čekaju da se riješi njihovo stambeno pitanje.

„Skoro trideset godina živim ovdje”, priča sedamdesetogodišnji mještatin. „Da sam znao da ću ovoliko ostati, možda bih od ove stračare i napravio mjesto za malo pristojniji život”.

Ranije je uvijek razmišljao o tome

kako se ne isplati previše ulagati u sređivanje bungalova jer nije njegov, otjeraće ga sa porodicom kad-tad, a sve ono što je uložio biće srušeno. Sada su, kaže, supruga i on previše stari i davno odviknuti od bilo kakvog luksuza. Sin i ćerka su već odrasli, svoji ljudi. „Oni sada oboje žive u Beogradu”, dodaje. „Dodu sa svojom

djecom ljeti kad dobiju odmor”.

Na Ostrvu ima i onih koji su stambeno obezbijedjeni, ali su zadržali ključeve bungalova i tokom ljetnje sezone izdaju ih turistima.

Ovo nekad ekskluzivno turističko mjesto i dalje je zadržalo ljepotu svojih plaža koje su privlačne mnogim posjetiocima.

Na limenoj kućici na samom ulazu, iz koje je nekada upravljano rampom, stoji naljepnica koja podsjeća da je ovdje '74. Televizija Titograd snimala dokumentarac *Vladimir Visocki*.

Zapušteni golf teren, dječije igralište i recepcija samo su neka od zdanja koja naslućuju izbljedjeli šarm jugoslovenskog luksuza.

Veliki, sada u potpunosti ruiniran restoran i dalje pruža divan pogled na predjele koji okružuju Ostrvo cvijeća.

„Pjevao je tu i Toma Zdravković, a generali dovodili ljubavnice na večere”, tvrdi jedna gospođa koja nije željela da joj se pominje ime. Ona je, kaže, sedamdesetih u ovom restoranu radila sezonski, još dok je bila studentkinja. „Ni u snu nisam zamišljala da ću jednog dana živjeti ovdje, al’ eto, nikad ne znaš šta te čeka”.

Na velikom betonskom terenu loptu šutiraju i generacije koje su na Ostrvu odrasle i njihova djeca. Oni taj teren održavaju popravljajući koševе, a već godinama zajedno skupljaju novac kako bi zajedničke dotrajale košarkaške i fudbalske lopte zamijenili novim.

I skoro svakodnevno, izuzev kišnih dana, igra na ovom terenu predstavlja puls jednog naizgled umrtvljenog naselja.

Ostrvo cvijeća, dugačko 300 i široko 200 metara, sa kopnom, od kojeg se odvaja prirodnim kanalom, povezano je mostom dugim 12 metara.

Poznato je i pod imenom Miholjska Prevlaka, kako se nazivalo sve do šezdesetih, kada su ga građevinari 7. jula’ iz Beograda pretvorili u turističko naselje. Do ’77. godine bilo je u vlasništvu Poljoprivrednog

kombinata *Beograd*, a zatim je prodato vojsci.

Vrijeme u kojem je ovo ostrvo pripadalo vojsci u drugi plan je stavilo ono što Prevlaku čini vrijednim kulturnim nasljeđem.

Sudeći po arheološkim pronalascima, čije porijeklo potiče još iz rimskog perioda, sa pravom se može istaći istorijski značaj ovog

Od Opštine Tivat, Ostrvo cvijeća nije imalo važnijih ulaganja, iako pred svake lokalne izbore rješenje problema ovog naselja redovno ulazi u spektar obećanja svih onih koji pretenduju na mjesto gradonačelnika

parčeta tla koje je svojevremeno važno za jedno od najljepših jadranskih ostrva.

Ovdje su za vrijeme arheoloških iskopavanja 1956. i 1965. godine pronađeni, između ostalog, temelji i fragmenti kamenih ukrasa za koje se pretpostavlja da su bili dio crkve iz petog vijeka.

Od Opštine Tivat, Ostrvo cvijeća nije imalo važnijih ulaganja, iako pred svake lokalne izbore rješenje problema ovog naselja redovno ulazi u spektar obećanja svih onih koji pretenduju na mjesto gradonačelnika.

Doduše, prije nekoliko mjeseci, Opština je asfaltirala dio puta do crkve, na iznenađenje mještana koji su navikli da žive u mjestu zaboravljenom od naroda. Od Boga, reklo bi se, Ostrvo ipak nije zaboravljeno.

Mitropolija crnogorsko-primorska, povrativši vlasništvo nad dijelom zemljišta, posljednjih godina obnovila je i uredila objekte koji se tu nalaze, sa nastojanjem da istakne značaj koji oni imaju za

vjernike i posjetioce.

Ovdje se nalaze ostaci manastira Svetog Arhangela Mihaila, koji je Sveti Sava 1219. godine ustanovio kao sjedište Zetske episkopije. Arheolozi su otkrili i temelje crkvi koje je obuhvatao manastirski kompleks, a koje su srušene do sredine 15. vijeka. Na temeljima crkve Svetog Nikole 1833. godine izgrađena je crkva Svete Trojice, zadužbina kontese Ekaterine Vlastelinović.

Ona je postala dio hodočašća velikog broja pravoslavnih vjernika iz svih djelova svijeta, a predavanja koja se često organizuju na tribini ispred crkve zanimljiva su i posjetiocima i mještanima.

„Uvijek je lijepo otići i slušati ljude koji, govoreći o porodici, životu i smislu učvršćuju vjeru i olakšavaju muke sa kojima se svi susrećemo”, kaže starica, koja ne propušta skupove na kojima, osim duhovnika, govore i psiholozi, ljekari, umjetnici... Ova predavanja joj, kako kaže, liječe samoću u kojoj već godinama živi.

Iz Bosne je izbjegla devedesetih sa majkom poslije čije smrti je ostala sama bez bližih srodnika na ovom kontinentu.

„Brat me je molio da dođem kod njega u Ameriku, ali ne mogu ja sad nikud, stara sam da bih se selila, pogotovo tako daleko”, kaže ona. „A i lijepo mi je ovdje, navikla sam. Mirno je, ničeg mi ne fali. U Americi mi perunike ne bi ovako lijepo procvjetale”, dodaje kroz smijeh.

Pored njenog vrta, brojna su dvorišta u kojima, s proljeća, pažljivo njegovano cvijeće ponovo daje smisao imenu ovog ostrva.

Ni poljsko cvijeće ne posustaje u prkosu vremenu i zapuštenosti, a olijanderi, kojih ima svuda, polako se pripremaju da svojim cvjetovima obuku Ostrvo u ljetnje ruho.

Jedino stogodišnje palme, koje surlaš nije zaobišao, polako odumiru ostavljajući svoja trupla kao svjedoke nekadašnje ljepote ovog zaboravljenog primorskog raja.

Miljana DAŠIĆ

Nova ofanziva nacionalističkih politika

MONITOR: *Petog aprila navršilo se 26 godina od kada je počela agresija na kosmopolitsko Sarajevo i Bosnu i Hercegovinu. Kako sa današnje distance gledate na te događaje?*

MUJKIĆ: Rat u bivšoj Jugoslaviji bio je sastavni dio kontinentalnog procesa ideološkog i političkog ujednačavanja koji je podrazumijevao renacionaliziranje bivših socijalističkih država s jedne, i uvođenje kapitalističkih proizvodnih odnosa, s druge strane. Vođeni idejom nacije države subjekti nacionalizacije bili su uglavnom i subjekti rekapitalizacije koji su kao nova vladajuća klasa zaposjeli državne institucije i resurse mirnim ili nešto više nasilnim putem.

Region je u procesu transformacije koja podrazumijeva uspostavu jednonacionalnih država koje će biti instrument hegemonije vladajuće klase

U zemljama gdje je postojala homogenost domaćinskog etničkog naroda sa zanemarivim manjinama ta tranzicija tekla je manje-više neproblematično, dok je tamo gdje je položaj domaćinskog naroda bio manje izvjestan tranzicija tekla uz određeno nacionalističko nasilje. Recept nacionalne revolucije je podrazumijevao zaposijedanje zamišljenih teritorija koje su proglašavane dijelom veće nacionalne države uz pomoć snaga jugoslavenske ili kasnije republičkih vojski, nasilno etničko razlučenje od

zastrašivanja, etničkog čišćenja pa do genocida, a potom preimenovanje gradova, toponima, ulica trgova i temeljna ideološka hegemonija u obrazovanju, medijima i ostalim institucijama.

MONITOR: Kako biste opisali političku situaciju u BiH?

MUJKIĆ: Zbog intervencije međunarodne zajednice procesi takozvanog konačnog rješenja nacionalnog pitanja bili su nasilno prekinuti. Oružana borba preselila se u domen političke borbe koja je podrazumijevala grčevito očuvanje

silom ostvarenih pozicija ne samo kada su u pitanju teritorije, već i institucije. Osobito se grčevita borba vodila za očuvanje neupitne vladavine mlade klase nositelja nacionalne svijesti, državotvorne klase, koji su tokom ratnih zbivanja društvenu imovinu pretvorili u državnu, dakle svoju da bi je potom privatizirali. Kriza legitimizata predstavničkih demokratija u Europi, koja se iskazuje kao desničarski populizam, buđenje šovinizama i ksenofobije pogoduje održavanju nacionalističkih režima. Ukratko, političku situaciju u BiH karakterizira nova ofanziva nacionalističkih politika s ciljem konačnog rješenja nacionalnog pitanja. To ne mora nužno biti stvaranje velike Srbije ili Hrvatske, ali svakako što je moguće veći stupanj nacionalne državnosti unutar granica BiH prije ulaska u EU.

MONITOR: *Važi li ocjena da je u BiH sve manje demokratije, a sve više partija, korupcije i autokratije?*

MUJKIĆ: Partijsko organiziranje u etnopolitičkom sistemu u kojemu je nemoguće imati nedvojbenog izbornog pobjednika, može biti vrlo unosan poslovni potez. Dovoljno je biti izabran u neki od dvanaest parlamenata, pa da imate primanja daleko iznad

prosječnih. Pri tome ćete moći da odlučujete o distribuciji javnih resursa, da zaposlite rodbinu i prijatelje. Dobar dio glasačke mašine u BiH predstavljaju interesno-premrežene grupe kojima je u interesu održavanje postojećeg stanja.

MONITOR: *Prema bh medijima turkofilija je premrežila bošnjački mentalni prostor?*

MUJKIĆ: Turkofilija, uostalom kao i rusofilija, izgleda mi kao nova faza u procesu etničke mobilizacije čiji nivo moraju da drže nacionalističke elite u BiH da bi opstale na vlasti. Priče o egzistencijalnoj ugroženosti naroda postaju sve neuvjerljivije kako kolone njihovih sunarodnika napuštaju svoje etničke prostore u potrazi za poslom na zapadu, pa je potrebno tu priču zaoštriti, dati joj širi kontekst. Što se bošnjačke turkofilije, koju promoviraju dijelovi političke elite iz ponajprije ličnih interesa, žalosno je kada se na kraju uklopote u nacionalistički imaginarij neprijatelja. Izgleda da je potpuno identitetsko raskorijenjenje iz Bosne vrhunac nacionalizma u BiH na svim stranama.

MONITOR: *Milorad Dodik je najavio da će zabraniti izučavanje u školama napada na Sarajevo i o genocidu u Srebrenici?*

MUJKIĆ: Nacionalistički mit je uvijek mit o bezgrešnosti, o bezgrešnom začecu republike ili države. Nedopustiva je sa stajališta nacionalizma samokritika, a pogotovo priznanje o počinjenim zločincima, jer mi smo oduvijek žrtve, pa kako ćemo biti krvnici. To nije problem samo Dodika već, u manjoj ili većoj mjeri, svih nacionalističkih garnitura u regionu, pa i cijelih zemalja. Pogledajmo Srbiju koja i danas živi u ideološki projiciranom i održavanom blaženom neznanju o monstruoznim zločinima koji su počinjeni pod idejom da svi Srbi žive u jednoj državi.

MONITOR: *Kako vidite budućnost BiH?*

MUJKIĆ: BiH kao i većina malih država je kroz svoju povijest najbolje funkcionirala kao dio većih cjelina, što danas znači kao dio EU i NATO-a. Oklijevanje s europske strane da poduzme odlučnije korake u integriranju cijelog regiona nekim nacionalističkim snagama daje prostora da nastave borbu za konačno rješenje nacionalnog pitanja. Može se primijetiti da parcijalni prijem zemalja bivše Jugoslavije u EU jača nacionalizme.

MONITOR: *Kako BiH može da postane moderna država?*

MUJKIĆ: Samo beskompromisnom borbom protiv nacionalizma. Nacionalističke elite posjeduju sredstva prisile i cijelu mrežu ideoloških aparata na čelu s medijima koje diktiraju teme i ton javnih rasprava u našim zemljama koje se mogu nazvati doziranim ograničenim neprijateljstvom. Njime se ogroman dio stanovništva drži u pokornosti, pod kontrolom, u stanju stalne mobilizacije i što je najvažnije u stanju međusobne podijeljenosti i suprotstavljenosti. Stvari bi se značajno izmijenile kada bi se pojavila politička snaga u zemlji ali i regionu, jer je, naš nacionalizam prekogranični, regionalan, koja bi znala kako da artikulira zajednički interes klase razvlaštenih i potlačenih. Ispod tog povlaštenog vokabulara sukoba cijeli

Manifestacija nacionalizma

MONITOR: *Dragan Čović organizovao je prije nekoliko dana mostarski privredni sajam bez ostale dvojice članova Predsjedništva BiH, govor je održao Aleksandar Vučić, a sajam je otvoren 10. aprila, na dan kada se obilježava osnivanje nacističke tvorevine Nezavisne Države Hrvatske. Vaš komentar?*

MUJKIĆ: Deseti april je jedan od onih bolnih historijskih datuma koje bi trebalo izbjegavati, a pogotovo bi taj datum trebao izbjegavati član Predsjedništva BiH iz reda hrvatskog naroda da bi se izbjegle bilo kakve neželjene konotacije. Ali suština etnopolitike je upravo da se takve konotacije ne izbjegnu, već da se naprotiv baštine, baš onako kako se baštini i ustaško ime Herceg-Bosne za BiH. S druge strane, iztebegović po ko zna koji put demonstrira nedoraslost za državnika. On se nešto kao ljuti, jer nije na prigodan način pozvan i dopušta svojim neodlaskom da se u zemlji čijeg je predsjedništva trenutno on predsjednik da se državnicima s Balkana sastaju i razgovaraju bez njegovog prisustva. Vi kao odgovoran političar morate biti tamo, a privatno možete se ljutiti koliko hoćete. Dakle, ukoliko, još jedna manifestacija nacionalizma s ciljem raspirivanja teza o ugroženosti i mobilizaciji biračkog tijela.

je niz interakcija u kojima učestvuju građani koji se smišljeno drže ispod radara. Tu je trgovina, poslovanje, razni vidovi kulturne, naučne, umjetničke komunikacije i saradnje, prijateljstva, na kraju krajeva zajednički jezik, ukratko potrebna je politika koja će se zasnivati na onom što nam je zajedničko, jer politika koja insistira na razlikama nakon četvrt vijeka vladavine nije nikome osim vladajućoj klasi donijela ništa dobro.

MONITOR: *Da li se ovdje ljudi mogu mobilizirati oko toga?*

M U J K I Ć : Naravno. Ljudi svakodnevno prelaze zadate etničke granice. Sjetimo se protesta nakon što su počele umirati novorođene bebe, jer etnonacionalisti nisu htjeli da riješe pitanje matičnog broja. Tada smo imali zajedničke proteste širom Bosne. Autobusi demonstranata iz Banje Luke došli su u Sarajevo. Ili poplava kada su na zaprepaštenje etnonacionalističkih elita ljudi različitih nacionalnosti pohrlili jedni drugima u pomoć.

Svi ti i slični događaji otkrivaju potencijal za promjenu. Treba znati uvezati tu cijelu proizvodnju društvenosti, novih mreža solidarnosti, artikulirati je i pretvoriti u političku kontrasilu koja će se znati suprotstaviti ovoj neljudskoj tiraniji nacionalizma koja je uvezana jedinstvenim interesima.

MONITOR: *Politički odnosi između Hrvatske i Srbije, između BiH i Hrvatske daleko su od dobrosusjedskih, šire se radikalni nacionalizmi, jačaju desnica, ustaštvo, četništvo... Mogu li se iz takve situacije izroditi novi sukobi?*

MUJKIĆ: Region je u procesu transformacije koja podrazumijeva uspostavu čistih jednonacionalnih

Razgovor Izetbegović – Vučić

MONITOR: *Bakir Izetbegović je razgovarao telefonom sa Aleksandrom Vučićem, prije njegove posjete Mostaru i Trebinju. Kako ocjenjujete te kontakte?*

MUJKIĆ: Sasvim je irelevantno što oni pričaju, jer je u njihovom opisu posla kao zaštitnika vitalnih nacionalnih interesa da se ne slože ni oko čega i da pri tome okrive onoga drugog. Na Balkanu zamisliti nacionalistu sklonog kompromisu i saradnji, to je kao zamišljati drveni šporet. Voditi nacionalističku politiku nalikuje životu ajkule. Nikad ne smijete stati. Mobilizacija i vanredno stanje moraju biti trajni. Čim zastanete pojavit će se neko s radikalnijim rječnikom koji će preuzeti nacionalističko kormilo. Sjetimo se samo kako je pseudosocijaldemokrat Dodik 2006. preoteo primat zaštitnika vitalnog nacionalnog interesa od SDS-a.

država koje će biti instrument hegemonije vladajuće klase koja će se kao periferni kapitalistički režim tako uklopiti u globalne tokove kapitala. Onog momenta kada se klasna vladavina jasno ustanovi kao vrhovni eksproprijator i operator resursima nasuprot ostatka društva zavladat će pravna država na temeljima liberalne demokratije. U jezgri svakog nacionalizma nalazi se njegova radikalna manifestacija i zato ne postoji dobroćudni nacionalizam. Teško je govoriti o novim ratovima, ali će se tenzije održavati i po potrebi pojačavati.

MONITOR: *Prije nekoliko dana je, nakon 26 godina, otvorena Trebevička žičara, simbol Sarajeva, koja je bila uništena tokom agresije*

na BiH od 1992. do 1995. Kakav je to znak?

MUJKIĆ: Obnova žičare i Gradske vijećnice sve su to mali, ali izuzetno značajni koraci duhovne reintegracije Sarajeva. Sarajevski duh otvorenosti i susretanja različitosti više nikada neće biti onaj stari, pogotovo ne danas kada je riječ multikulturalizam ružna riječ u Europi, ali se nadam da će nove okolnosti, susretanja, nove forme komuniciranja i saradnje ponovno isplesti tananu mrežu kosmopolitskog kulturog identiteta po kojoj je Sarajevo bilo prepoznatljivo a što se prvo našlo na udaru nacionalističkih falangi.

Veseljko KOPRIVICA

HAŠKI TRIBUNAL: 10 GODINA VOJISLAVU ŠEŠELJU

Vojvoda, zločini, farša i kazna

Konačnom presudom Vojislavu Šešelju, sankcionisani su širenje etničke mržnje i ratnohuškačka politika koja je za posljedicu imala protjerivanja, mučenja, i ubistva

Žalbeno vijeće Mehanizma za međunarodne krivične sudove, koji je naslijedio postupke Haškog tribunala, osudilo je predsjednika Srpske radikalne stranke **Vojislava Šešelja** na kaznu od 10 godina zatvora za podsticanje progona, prisilno raseljavanje, prisilno premještanje nesrpskog stanovništva.

Sudsko vijeće sudije **Teodora Merona**, nekadašnjeg predsjednika Haškog tribunala, današnjom

odlukom preinačilo je prvostepenu oslobađajuću presudu, kojom je lider radikala u martu 2016. godine bio oslobođen od svih optužbi haškog tužilaštva. Vijeće je zaključilo da je Šešelj odslužio kaznu tokom 11 i po godina boravka u pritvoru.

Od jedanaest tačaka optužnice, Žalbeno vijeće je vidjelo krivicu Vojislava Šešelja u tri - za prisilnu deportaciju i podsticanje deportacije Hrvata iz Vojvodine. Odbacilo je žalbe tužilaštva po ostalim tačkama

prvostepene presude Haškog tribunala.

Žalbeno vijeće je zaključilo da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da Šešelj govori u vojvođanskom mjestu Hrtkovci 6. maja 1992. godine nije predstavljao pozivanje na etničko čišćenje, već „učesće u ratnom naporu”. „Huškačke formulacije iz govora i izjave gospodina Šešelja zaista su mogle da navedu druga lica da počinu zločine protiv nesrpskih civila”.

Francuski sudija **Žan-Klod Antoneti** u martu 2016. godine, kao predsjedavajući u Pretresnom vijeću Haškog tribunala, izrekao je presudu po kojoj Šešelj nije kriv ni po jednoj od tačaka optužnice.

Lider SRS je u pritvoru Međunarodnog suda u Hagu bio od 24. februara 2003. Optužen je za ratne zločine koji su, prema tužiocima, počinjeni od 1991. do 1993. godine nad nesrpskim stanovništvom velikih djelova Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Vojvodine. Optužnica je Šešelja teretila za progone na političkoj, nacionalnoj i vjerskoj osnovi, prisilno premještanje i nehumane postupke koji su kvalifikovani kao zločini protiv čovječnosti. Po osnovi kršenja zakona i običaja ratovanja optužen je i za ubistva, mučenje,

• I SLUŽBENO
ZLOČINAC:
Vojislav Šešelj,
lider SRS poslanik
u Skupštini
Srbije

okrutno postupanje, razaranje sela i uništavanje vjerskih objekata, te pljačkanje javne i privatne imovine.

Suđenje Šešelju je počelo četiri godine poslije hapšenja, tek 2007, i uz mnogo prekida i pauza koje su mahom bile posljedica opstrukcije procesa koju je sprovodio sam Šešelj koji je kao vlastiti branilac sudska zasjedanja pretvarao u tribinu za političke govore ili u scenu, na kojoj je vulgarnim riječima vrijeđao sve odreda, od tužilaca i svjedoka, do sudija i samog Tribunala. Postupak je nerijetko bio farsa koja je u direktnom televizijskom prenosu iz Haga zabavljala dio publike u Srbiji.

Osnovna teza tužilaca, koji su u svom dokaznom postupku izveli 72 svjedoka, bila je da je Šešelj odgovoran za osnivanje paravojne formacije Srpski četnički pokret, poznate pod nazivom „šešeljevci“, koji su počinili zločine nad Bošnjacima i Hrvatima u Vukovaru, Bijeljini, Zvorniku, Brčkom, Nevesinju, okolini Mostara i širem području Sarajeva.

Posebna tačka optužnice bio je „govor mržnje“. Tužioci su tvrdili da je on govorima uoči ratova u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, a posebno za vrijeme tih ratova, ne samo podsticao, nego praktično počinio progone, deportacije i prisilna premještanja stanovništva. Koristio je svaku priliku – o tome su tužioci predložili sudskom vijeću veliki broj

videosnimaka – da direktno huška na rat protiv „istorijskih neprijatelja“, a to je značilo protiv Bošnjaka i Hrvata.

Tužioci su citirali Šešeljeve prijetnje da će se Srbi „osvetiti muslimanskim dušmanima“, a Hrvatima „ispostaviti račune za žrtve iz Prvog i Drugog svjetskog rata“ a „svetiće im se tamo gdje su najslabiji“. Takvim govorima Šešelj je, tvrdili su tužioci, stvarao okolnosti za izazivanje nasilja i direktno upućivao na zločine. Tužioci su u završnoj riječi u martu 2012. zatražili kaznu od 28 godina zatvora.

Pošto se odrekao iznošenja dokaza, Šešelj je svoju odbranu sveo na završne riječi u kojima je optužio međunarodni sud da je instrument velikih sila i obavještajnih službi, stvoren samo zato da se sudi Srbima, i da je učinio sve da ga ubije kao i **Slobodana Miloševića**.

Žalbeno vijeće je zaključilo da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da Šešelj govori u vojvođanskom mjestu Hrtkovci 6. maja 1992. godine nije predstavljao pozivanje na etničko čišćenje, već „učesće u ratnom naporu“. „Huškačke formulacije iz govora i izjave gospodina Šešelja zaista su mogle da navedu druga lica da počinje zločine protiv nesrpskih civila“

Njegova završna riječ bila je prije populistička retorika, nego iznošenje argumenata kojima je trebalo pobijati navode tužbe. Rekao je da mu niko u Hagu „nije ni do koljena“, da je kao i srpski narod u svemu nadmoćan. „Svoju nadmoć pokazujem i u ovoj sudnici kao istaknuti srpski nacionalista“, govorio je Šešelj, ne osvrćući se na konkretne navode optužnice.

Na njegov zahtjev, iz vijeća koje mu je sudilo odstranjen je danski sudija **Frederik Harhof** zato što je u privatnom pismu, do kojeg su došli mediji, kritikovao seriju oslobađajućih presuda, u

• PRVOSTEPENO OSLOBOĐENI, ČEKAJU PRESUDU ŽALBENOG VIJEĆA:
Frenki Simatović i Jovica Stanišić

slučajevima **Gotovina, Markač, Perišić, Stanišić, Simatović**. Taj „zaokret“ k oslobađajućim presudama Harhof je pripisao politički motivisanom pritisku predsjednika Haškog tribunala Teodora Merona na sudije.

Farsa je nastavljena prijedlogom vijeća sudije Antonetija da bude pušten na slobodu do izricanja presude, iako to optuženi nije ni tražio. I prijedlog je prihvaćen. Šešelji je u novembru 2014. bukvalno istjeran iz zatvora u Ševeningenu, dok je izjavljivao da se neće držati nijednog propisa o boravku na privremenoj slobodi, da se nikad neće vratiti u Hag i da će, čim se nađe u Beogradu, uletjeti u politički život. U isto vrijeme, Vladi Srbije nije upućen nikakav zahtjev u vezi sa Šešeljevim boravkom na privremenoj slobodi, a još manje s njegovim povratkom u Hag, ako to Tribunal bude zahtijevao.

Da bi farsa bila potpunija, 31. marta 2016. Vojislavu Šešelju izrečena je oslobađajuća presuda i to u njegovom odsustvu, mimo svih propisa Statuta Tribunala. „Po izricanju ove presude, optuženi je slobodan čovjek“, rekao je sudija Antoneti. Saopštenje sudije Antonaetija da je Šešelji oslobođen po svim tačkama optužnice, mnogi su nazvali bankrotom Haškog tribunala. „Antonaeti je zaljubljen u Šešelja. Nema drugog objašnjenja“, rekao je jedan poznavalac procesa.

Žalbena rasprava o oslobađajućoj presudi Vojislavu Šešelju bila je prvi predmet pred Međunarodnim rezidualnim mehanizmom za međunarodne krivične sudove (IRMCT), To Posebno tijelo, naslijedilo je 21. decembra prošle godine Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju.

Komentarišući presudu predstavnicima *Documente* NVO iz Zagreba, koja se bavi istraživanjem ratnih zločina su u saopštenju naglasili: „Važno je istaknuti da je širenje etničke mržnje i ratnohuškačka politika koja je za posljedicu imala protjerivanje desetaka tisuća ljudi i ubojstva njih gotovo 905, kao

Ponosan na sve zločine

Šešelji je presudu Žalbenog vijeća Mehanizma u Hagu ocijenio potpuno protivpravnom. S formalne strane gledajući, Žalbena vijeće nije moglo da preinači oslobađajuću presudu u osuđujuću, već je moglo samo da je ukine i vrati na ponovno suđenje, kazao je Šešelji u reakciji na presudu iz Haga.

„Potpuno su slagali da je u Hrtkovcima izvršen sistematski napad na civilno hrvatsko društvo, jer nikakvog napada nije bilo i nijedan Hrvat nije protjeran iz Srbije“, kazao je Šešelji. Prema njegovim riječima, svi Hrvati koji su otišli iz Hrtkovaca, prethodno su razmijenili svoju imovinu s ranije protjeranim Srbima iz Hrvatske.

Šešelji je medijima izjavio da je „ponosan na sve zločine“ koji su mu, kako se izrazio, pripisani. „Spreman sam ponovo da ih izvršim“, kazao je Šešelji.

Haški osuđenik je kazao da poslije presude ima dvije mogućnosti. „Prvo, čekam da mi dostave presudu na srpskom jeziku, a onda ću tražiti rok da podnesem žalbu na tu presudu, kao redovni pravni lijek, s obzirom na to da je ovo za mene praktično prvostepena presuda“, objasnio je lider radikala.

Naveo je da kao drugu opciju ima neograničeni rok za podnošenje „vanrednog pravnog lijeka“, što je zahtjev za preispitivanje pravosnažne presude. „Ja ću sve te mogućnosti iskoristiti da bih što snažnije dodatne udarce zadao Haškom tribunalu“, kazao je Šešelji.

Njemačka medijska kuća *Dojče vele* je komentarisala da Šešelju „pod stare dane nedostatak solidnog neprijatelja zagorčava život i pretvara ga u običnog, izandalog srpskog političara koji ne zna da ode u penziju. Nadgornjavanje s Hagom Šešelji vidi kao svoj doprinos srpskoj istoriji, pa bi mu nova epizoda samo dala priliku da se vrati svojoj izvornoj psovačkoj lucidnosti.“

i razaranja cijelih sela i vjerskih objekata, mučenja i silovanja civila i ratnih zarobljenika u Hrvatskoj, BiH i Vojvodini, kroz ovu odluku Žalbenog vijeća sankcionirani.”

Haški tribunal zatvoren je poslije skoro četvrt vijeka rada. Postupak je zaključen za ukupno 141 optuženu osobu. Oslobođeno je 18 optuženih, a 74 optužene osobe su osuđene. Kao jedna od njihovih značajnih zasluga istaknuto je da su „dokazali van razumne sumnje da masovna ubistva u Srebrenici 1995. predstavljaju genocid“.

Haški procesi bili su, poslije Nirnberških suđenja, prvi u svijetu na kojima se sudilo za ratne zločine. „Zasluga suda Ujedinjenih nacija u Hagu je što se u kolektivnu svijest ukorijenila činjenica da će oni koji su počinili zločine u ratovima morati da polože račune. Haški tribunal označio je kraj nekažnjivosti za ratne zločine“, rekao je na svečanosti zatvaranja generalni sekretar UN **Antonio Guterres**.

IRMCT će završiti otvorene predmete. To su na prvom mjestu žalbeni postupci u predmetima vodećih ljudi Republike Srpske

tokom rata u BiH, **Radovana Karadžića i Ratka Mladića**, te okončanje suđenja rukovodiocima SDB Srbije iz vremena Slobodana Miloševića, **Jovici Stanišiću i Frenku Simatoviću**. Lokalno pravosuđe, odnosno sudovi u BiH, Srbiji i Hrvatskoj, procesuirale predmete koje im je ustupilo Haško tužilaštvo.

Prema haškoj optužnici, oni su od 1991. do 1995. godine, osnivali, naoružavali, organizovali obuku i finansiranje tajnih policijskih i paravojnih jedinica, čiji pripadnici su svoj ratni put obilježili ubistvima i progonom nesrpskog stanovništva sa ciljem njihovog trajnog uklanjanja, najprije s područja Krajine i istočne Slavonije u Hrvatskoj, a potom iz opština Sanski Most, Bijeljina, Bosanski Šamac, Doboj, Zvornik i Trnovo u Bosni i Hercegovini. Tužilaštvo je za obojicu tražilo doživotni zatvor, ali prije četiri i po godine odlukom Pretresnog vijeća holandskog sudije **Alfonsa Orija**, oslobođeni su svake krivice.

Milan BOŠKOVIĆ

JOVANA VUJANOVIĆ, UMJETNICA

• Rad „Ever After” (2015), iz arhive umjetnika

Lični doživljaj besmisla

Umjetnica Jovana Vujanović je u martu imala izložbu radova pod nazivom *Re play* u galeriji Centar u Podgorici. Predstavila se prostornim instalacijama digitalnih printova, asamblaža, videa i video animacija.

Jovana Vujanović je rođena u Podgorici, diplomirala je grafiku na Fakultetu likovnih umjetnosti na Cetinju. Dobitnica je Godišnje nagrade FLU za slobodan crtež 2008. kao i nagrade za video 39. Crnogorskog likovnog salona 13. novembar za prošlu godinu. Usavršavala se u „P: 142” rezidenciji za umjetnike u Berlinu 2012. Do sada je izlagala samostalno u zemlji i regionu, a učestvovala

Čin čekanja da se nešto desi, neka mogućnost promijeni ili čak obećanja promijene, ponavlja se poput satnog mehanizma stvarajući neproduktivan prostor

je i na brojnim međunarodnim i regionalnim kolektivnim izložbama i projektima.

MONITOR: *Novom postavkom, koju ste namjenski radili za galeriju „Centar”, izrazili ste osjećanja*

izazvana utiskom da se sve ponavlja. Otud je i termin „Re play” - sveobuhvatni naziv za ovaj Vaš novi ciklus radova. Kako su nastali radovi i kakav je bio proces rada – koliko se razrađivao i razlikovao od početne ideje?

VUJANOVIĆ: Ideje se nameću, shodno okolnostima, emotivnim stanjima, atmosferi u kojoj se nalazite. *It comes like on a TV in your mind*, rekao je Linč na pitanje kako ili odakle dolaze ideje prilikom nekog nedavnog intervjua. To jeste tačno, pitanje je samo koje ideje na kraju isplivaju kao prave ili kao one koje su neizbježne. Prije nego što uopšte krenem u realizaciju određene ideje, potrebno mi je da o njoj dugo razmišljam, to je proces koji varira

od sreće i ushićenja do straha ili sumnje. Iako je proces rada uvijek nepredvidiv, kad već imam sliku ideje trudim se da je realizujem da tako i izgleda.

MONITOR: *Serije radova u kojima koristite svoje tijelo kao motiv posjeduju autoironični ton. Tijelo je, na neki način, i glavni instrument u radu. Imate li neke granice ili inhibicije u njegovoj ekspresiji?*

VUJANOVIĆ: Posjeduju autoironičan ton jer su autobiografski i nije mi bilo svedjedno ni lako da nešto tako izložim. Vjerovatno da postoje granice, ali ako želite da budete otvoreni, konformizam se mora prevazilaziti. Ne vjerujem u bezbjedne zone, voljela bih da u svom budućem radu, ukoliko to bude potrebno, zadržim smjelost i prevaziđem sopstvene granice, u tome leži lijep izazov.

MONITOR: *Fokusirao bih se*

na Vaš rad „Orbiting” - na kome je slika pasivnog tijela u sjedećoj pozi koji se kreće u smjeru kazaljke na satu ... Predstavljen je čin čekanja?

VUJANOVIĆ: Rad *Orbiting* je nastao kao jedna iskrena reakcija na trenutne životne uslove. Djelimično lično iskustvo, djelimično doživljaj društva. Preokupiralo me je iskustvo nerješivog, nedefinisanog čekanja, u kojem kraj i rezultat ostaju neizvjesni. Slika pasivnog tijela u sjedećoj pozi, u spavaćici je tu da evocira stanje usnulosti, uspavanosti, ali i anticipacije. Čin čekanja da se nešto desi, neka mogućnost promijeni ili čak obećanja promijene, ponavlja se poput satnog mehanizma stvarajući neproduktivan prostor.

MONITOR: *Na koji način Vaši radovi prikazuju različite verzije stvarnosti. Da li razmišljate ili očekujete šta oni treba da podstaknu kod posjetioca?*

Ne vjerujem u bezbjedne zone, voljela bih da u svom budućem radu, ukoliko to bude potrebno, zadržim smjelost i prevaziđem sopstvene granice, u tome leži lijep izazov

VUJANOVIĆ: Iako su vizuelno usklađene, na izložbi *Re play* predstavljene su dvije različite cjeline, ona u kojoj koristim svoje tijelo kao motiv, može se doživjeti kao svjedočenje o ličnom doživljaju besmisla, druga čiji su motiv ukroćene divlje životinje na crno-bijelim fotografijama dvadesetog vijeka. To su već dvije različite verzije stvarnosti, ali obje sugerišu na ograničenost, zarobljenost u društvenim okvirima, normama, ponavljanjem nekih apsurdnih akcija koje su svojstvene čovjeku. Šta takvi radovi treba da podstaknu kod pojedinca ovisi isključivo o pojedincu, o njegovoj svijesti, psihološkom i emotivnom stanju. Ipak, radovi su nastali kao želja za otporom, želja za slobodom, pa se nadam da mogu slično i djelovati.

MONITOR: *Eksperimentišete s novim i starim tehnologijama, a finalni proizvod često je u zavisnosti od izlagačkog prostora i interakcije posjetioca - što pretpostavljam daje novi nivo eksperimentu. U kojoj mjeri način doživljaja publike i samo mjesto događaja mijenja značenje umjetničkih radova?*

VUJANOVIĆ: Kad

• Orbiting - video instalacija, detalj (2018)

DRAMATIS PERSONE

Vjerujem da umjetnost ima moć da utiče na društvo, ali ne vjerujem da tu moć može posjedovati jedno umjetničko djelo, već kolektivni trud umjetnika i institucija zajedno

je u pitanju umjetnička instalacija, prostor u kojem se ona postavlja ne samo da igra odlučujuću ulogu već postaje integralni dio rada. Iako sam svjesna kako bi određeni elementi mogli da izgledaju da se izlažu na ovaj ili onaj način, ograničena sam tehničkim i produkcijskim uslovima i za sada mogu samo da zamišljam kako bi se u budućnosti neke ideje mogle realizovati, i kako bi kao takve izazvale interakciju i reakciju publike.

MONITOR: *Kažu da se sa strahovima umjetnik izdori ako im se kroz proces konfrontira tako što se suočava sa njima?*

VUJANOVIĆ: Konfrontirati se kroz umjetnički izražaj je istinski oslobađajuće. Mogu se sada nadovezati na naziv *Re play*, jer se sa nekim strahovima borimo iznova i iznova, ali jedino suočavanje sa njima predstavlja makar i privremeno prevazilaženje.

MONITOR: *Koliko je važno da umjetnik ima dodira sa društvom, sa problemima koji su prisutni, da bude kritičan, društveno aktivan?*

VUJANOVIĆ: Veoma je važno. Vjerujem da umjetnost ima moć da utiče na društvo, ali ne vjerujem da tu moć može posjedovati jedno umjetničko djelo, već kolektivni trud umjetnika i institucija zajedno. Kada će se u Crnoj Gori oformiti bilo kakav kritični i aktivni kolektiv to je već sasvim drugo pitanje.

Miroslav MINIC

PIŠE: Obrad NENEZIĆ

Drug Vladimira Iljiča

Danas mu nema ni groba ni mramora. Samo se još vjetrenjače ponekad u dugim zimskim noćima sjete crvenog viteza. Ili sam to utripovao. Biće da jesam. I mi smo otjerali „crvene“ i strpali ih u „istorijske rezervate“

Nije dobro vrijeme pisati i pričati o rusofilstvu, ali sav grijeh na moju dušu. Pošto sam otkrio rusku književnost, pa pozorište, te film, ma baš me briga šta ko misli. Dnevno-političke stvari me ne mogu odvojiti od zlatnog devetnaestog ruskog vijeka, Hudožestvenog teatra (MHAT), ili „... Rubljova“... Ali, kao što sam njih samo doživljavao, i ovu priču, biće, da sam samo izmaštao kao da sam je gledao, i dao je na sva zvona kao Tarkovski, a ne smijem se zakleti da jesam. Elem...

Ni o čemu se u posljednje vrijeme ne priča, čini mi se, kao o lijepom i ružnom, o korisnom i nekorisnom, kao o krnovskim vjetrenjačama. Snimaju se spotovi, raspaljuje se roštilj, „opaljuju“ selfiji, rame fotografije, slikaju antologije itd... od Medene glavice, Komadarina brda (koje su izajebavali starosjedioci od Komandirova u Komadarino), pa preko Krnovskih vrela, Krnovske glavice, Gurbetske doline, Pitomina, Izlazaka, Pribrana, Golubinjeg brda

(moje vječne osmatračnice u sebe i van sebe), Brda (moga oca i drugih otaca)... sve do Ostrvice... A samo prije desetak godina ta brda nijesu nikom pripadala osim snijegu, sjevercu, mom djetinjstvu i legendi o Ivanu Crvenom. (Novinarima je tada bilo ili „ledno“ ili vruće, jer je Krnovo poznato kao diskurs na kom se u jednom danu mijenjaju četiri godišnja doba. A, između ostalog, nije bilo dnevno-političko interesantno, od kad su Turci skembali Lopušinu Vuka, ali tada nije bilo tabloida.). Naša posla. Crnogorska. Ali, uvijek začutim i nježim se kad se pomene nepomenik Ivan Crveni. I danas mi to zvuči grdnije nego Ivan Grozni. No, loše stvari ne počinju tu... Prvo sjećanje me vuče na prevozno preduzeće *Pljevlja*, pa krivine starim putem od Nikšića do zemlje predaka - Medene glavice na Krnovu, gdje sa lijeve i desne strane sada gospodare „nakaze od vjetrenjača“ kako ih zove domicijelni narod, a ne kao nekada vjetrovi, koji češljaju krnovsku

stepu uporno kao tinejdžer frizuru. I onda, kad izađeš iz busa, sa želucem između desni, čeka te Ivan Crveni. Vječni čoban, ali ne vjetrenjača, kako bi ga prikazala svjetska književnost, već desetero goveda, marke „buša“, i konjić, čiji su rep i griva viši i bujniji od njegovog tijela.

Nijesam ja nikad razumio podjelu na bijele i zelene, na bijele i crvene, na bijele i crne... nego sam mislio da Ivana zovu „crveni“ zbog lica opaljenog vjetrom krnovske visoravni. Neću da lažem da mi je ličio u najranijim maštanjima na Džeronima, prkosnog apačkog poglavicu, ali sam brzo to zaboravio, jer nigdje nije bilo Jenkija da mu se majke najebavaju. Onda mi je zalicio na vrača. Glavu je omotavao šalom, ili kako se već zvala ta tkanina, koju sam prepoznavao na tradicionalnim vjekovnim crnogorskim trbusima, za što su zaglavljivali noževe i kubure, i ko zna šta još, ali kondome nijesu kako se neslano šalio moj brat Miko komentarišući brojnost crnogorskih porodica do pojave kontracepcije. Da je sreće, bar bi tu ostali

neemancipovani. No, vazda mi nešto naučimo što ne valja, kao i svaki napredak i progres... Mogao bih se ja sad zajebavati do daljnjeg, ali ne da mi „svijetli“ obraz, pa ću da se vratim na događaj, koji, iako, lažem, tvrdim da sam vidio rođenim kratkovidim očima: Bilo je tridesetak i kusur godina prije mog rođenja,

kada je Ivan Crveni uz krdo goveda marke „buša“ imao i stado ovaca marke „pramenka“ i dva brdska konja jednog za tovara drugog za jahanje, marke „jajećak“, kad se vratio iz Rusije. Pobjeda nad fašizmom bila je bez upita, velika, bolna, krvava... ali pobjeda i konačna. Vratio se Ivan Crveni, za kojeg su mislili da je mrtav. A nije se vratio od dobra, nego da braći uzme dio sirotinje, jer se drugčije ne vraćaju bjelosvjetske protuve.

Bijahu SSSR i SFRJ prekinule ideološki pupak, već par godina, kada se austrogurskom cestom od Nikšića prema i kroz Drobniak

pojaviła delegacija sa juga, a sa sjevera durmitorski Centralni komitet raspoređen kao tragači na mine ili divokoze, kako im ne bi utekao Ivan Crveni, koji je dobrovoljno živio Krnovo kao personifikaciju sibirskih nedaća i kazamata. I čini mi se, iako lažem, da su ga sahvatali podno Krnovskih vrela, a ne bi

ga nikad uhvatili, iako ih je vidio, ali su goveda marke „buša“, ovce marke „pramenka“, brdski konjić za tovara i konjić „jajećak“ nasrnuli na Radonjin vrt, jedinu oazu pitomine na čitavoj Krnovskoj visoravni. Između hajke i čista obraza, Ivan Crveni je izabrao klopku. Odbio je nasrtljivo živo od Radonjine oaze, podbo jajećaka u slabine i digao ga na zadnje noge kao Džeronimo iz uzbudljivo predviđivog vesterna, a onda se okrenuo istoku, i umjesto da se prekrsti posljednji put kao „pravoslavni komunista“ ismuliirao je „smrt fašizmu, sloboda narodu“ sa pesnicom na čelu, knedlom u grlu i horizontom u očima. Drečno bi on, kao na svoja goveda, ovce i konje, ali nije htio da ispoštuje lovce. Na svoju glavu. Na svoj obraz. Na svoju ideju. Na svoju viziju... Istina je šta su oni rekli, a laž je da sam ga ja čuo, ali to više nije važno, radi se o postmodernoj:

- Jesi li ti drug Vladimira Iljiča Lenjina?

- Jesam.

- Jesi li ti osnivač KP Jugoslavija?

- Jesam.

- Jesi li organizator 13-og ustanka?

- Jesam.

- Jesi li ti ranjen u Staljingradskoj bici?

- Jesam.

- Je li Trocki peder?

- Jesam.

- Je li Frida Kalo kurva?

- Jesam.

- Je li Donald Tramp idiot?

- Jesam.

- Jesi li lud?

- Nijesam.

Da je rekao da jeste, vjerovatno bi ga poslali na Goli otok. Ovako su shvatili da je lud. Bar tako kaže legenda. Danas mu nema ni groba ni mramora. Samo se još vjetrenjače ponekad u dugim zimskim noćima sjete crvenog viteza. Ili sam to utripovao. Biće da jesam. I mi smo otjerali „crvene“ i strpali ih u „istorijske rezervate“.

Više od populizma

Piše: Ionanis BALAMPANIDIS

Gubitnici procesa globalizacije osećaju se sve udaljenijim, u materijalnom i simboličkom smislu, od kosmopolitskih grupa visokokvalifikovanih elita koje se u ultra-modernom globalizovanom svijetu osjećaju kao kod kuće i oglašavaju pobjedu progresivnih vrijednosti i otvorenih društava

Pojam populizma je teorijski kaleidoskop kojim se bez razlike objašnjavaju Donald Trump i Bernie Sanders, Jeremy Corbyn i Marine Le Pen, Alexis Tsipras i Viktor Orbán, pa čak i Barack Obama ili, nekada davno, Margaret Thatcher. Takav pogled na svet je utešan i nudi sigurnost: u doba opšte pometnje, kada se sve što je čvrsto i ustaljeno pretvara u dim (političke tradicije, identiteti, narativi), najveći problem je to što glasače na stranputicu zavode demagozi koji gromoglasno daju oduška strahovima od nepoznatog. Ali populizam je samo politički stil koji se koristi za promovisanje različitih programa i strategija. To nije pogled na svet ili ideologija po sebi. Pokušajmo da ne mešamo pojave i suštinu, simptome i uzroke.

Živimo u doba epidemije iracionalnosti: „Iako je to ludilo, ipak ima u njemu metode“ (Hamlet). Šokantni izborni rezultati u Italiji su poslednja manifestacija trenda koji smo već videli u Americi sa Trumpovom pobedom, na referendumu

o brexitu u Britaniji, te kroz uspon lepenizma u Francuskoj ili ekstremne desnice u nesumnjivo prosperitetnoj Nemačkoj. To je ludilo koje buja među autsajderima, naročito mladim ljudima koji su prvi na udaru efekata deregulacije tržišta rada i gašenja socijalne države, ali i u regionima sa visokim stopama nezaposlenosti i niskim nivoom obrazovanja. Nema direktne korelacije sa prisustvom imigranata, ali očigledno je da društvena mobilnost koja vodi samo naniže izaziva strah. Uz to uvek ide i evroskepticizam, često opravdan – Italija je zemlja koja je primila disproportionalno veliki broj izbeglica koje druge zemlje EU odbijaju da prihvate.

Taj „kulturni protivudar“ (termin koji koriste Pippa Norris i Ronald Inglehart) najsnažnije deluje na prve žrtve rasta nejednakosti nakon što su se obećanja o prelivanju bogatstva na otvorenim i deregulisanim tržištima pokazala kao lažna. Gubitnici procesa globalizacije osećaju se sve udaljenijim, u materijalnom i simboličkom

smislu, od kosmopolitskih grupa visokokvalifikovanih elita koje se u ultra-modernom globalizovanom svetu osećaju kao kod kuće i oglašavaju pobjedu progresivnih vrednosti i otvorenih društava.

Progresivne postmaterijalističke vrednosti proizvod su „tri slavne decenije“ (1945-1975), perioda kada su zapadna društva uspeła da osiguraju jedinstven spoj prosperiteta i prilično pravične distribucije bogatstva – što je istorijski doprinos socijaldemokratskih snaga. Izvor današnje neokonzervativne restauracije su opšte osećanje lične i kolektivne nesigurnosti.

Posle liberalnog prilagođavanja poznom kapitalizmu, socijaldemokratija gubi kontakt sa autsajderima i gubitnicima. Zato u Italiji trpi teške poraze, u Nemačkoj tavori u pat koaliciji sa propovednicima ordoliberalizma i nosi se sa posledicama pasokifikacije u čitavoj Evropi. Ona je pala kao žrtva sopstvenog trijumfa kada se previše približila srednjem putu i politikama konsenzusa. U poslednjim trenucima svoje hegemonije (Blairov „treći put“ i Schroederov „novi centar“), socijaldemokratija se u potpunosti prilagodila postfordističkom kapitalizmu i tako propustila priliku da utiče na trasiranje evropskih integracija.

Umesto toga, usvojila je program

Izvor današnje neokonzervativne restauracije su opšte osećanje lične i kolektivne nesigurnosti. Poslije liberalnog prilagođavanja poznom kapitalizmu, socijaldemokratija gubi kontakt sa autsajderima i gubitnicima

foto: Predrag Trokicić

svojih političkih protivnika. Nikada pre socijaldemokrati nisu tako čvrsto verovali u tržišnu samoregulaciju. Kada je izbila kriza 2008, socijaldemokratija nije bila u stanju da ponudi evrokejsijanski odgovor i tako izbegne politike štednje ili neutrališe nejednakosti nastale delovanjem „ekonomije preliivanja“. Materijalna sigurnost je temelj progresivnog reformizma, odmah uz politike identiteta. Uostalom, socijaldemokratija danas s lakoćom zadobija podršku „globalizovanih“ liberalnih glasača koji rade na elitnim poslovima. Ono što je izgubljeno je podrška sveta rada, mladih prekarnih radnika, ljudi zarobljenih u napuštenim lukama i nekadašnjim industrijskim centrima.

Dokle god socijaldemokrati sve glasnije zahteve za državnim protekcionizmom ne pretvore u progresivan postnacionalni horizont i novu ravnotežu između materijalne i kulturne sigurnosti, taj problem će biti prepušten lešinarskim snagama ne nekog apstraktnog „populizma“, već specifičnog tipa desničarske politike – agresivne verzije neokonzervativizma. Upravo to pokazuje Trumpovo obećanje autoritarnih zaštitnih mehanizma u jednom razbijenom svetu. Trump je oživeo tipični repertoar konzervativizma: ekonomski protekcionizam usmeren na stanovnike deindustrijalizovanih zona („vratite nam ugalj i čelik“), introvertni i agresivni nacionalni

identitet isključivosti i rasizma („podignite zid“), restauraciju tradicionalnih društvenih hijerarhija u kojima veliki novac i radnici pronalaze svoja „prirodna“ mesta u harmoničnoj beloj Americi.

U mesto lamenta nad plimom navodno iracionalnog populizma, levica treba da ustane u odbranu svojih temeljnih vrednosti – pre svega ideje o primatu politike u odnosu na ekonomiju, centralnog načela socijaldemokratske tradicije. Kao što je Sheri Berman elokventno pokazala, potrebna nam je politička intervencija, a ne pasivno prihvatanje delovanja „globalnih tržišnih sila“, novi socijaldemokratski kompromis između kapitala i rada, bez velikih žrtava u domenu ekonomske stabilnosti i uz veću zaštitu gubitnika. Nova ravnoteža prosperiteta i pravičnosti je ključ za obnavljanje progresivnih vrednosti u okruženju „kulturnog protivudara“. Uostalom, materijalna sigurnost je preduslov lične emancipacije i otvorenog i samouverenog nacionalnog identiteta, ovoga puta van okvira nacionalne države (kao što je to bio slučaj tokom tri slavne decenije), jer reforma je danas moguća jedino na nadnacionalnom, evropskom, federalističkom nivou.

Činjenica da je levica gotovo svuda u rasulu, dok je ekstremna neokonzervativna desna internacionala u usponu – ne znači da staru podelu na levicu i desnicu treba zameniti podelom na „populizam i antipopulizam“. Možda treba učiniti upravo suprotno, jer ovo nije sukob različitih političkih stilova (demagozi protiv umerenjaka), već različitih pogleda na svet. Pravi izazov za levicu je da populističkom konzervativizmu zagledanosti u sebe suprotstavi istinski egalitaran i progresivan projekat, da ponovo preuzme ulogu iscelitelja društvenih trauma u našem podeljenom, nesigurnom i naizgled besmislenom globalizovanom svetu.

(Social Europe
Preveo Đorđe Tomić
Peščanik.net)

IZLOG KNJIGA

MESTO U MEĆAVI - PRIČA O MILANU MLADENOVIĆU

Aleksandar Žikić
Laguna, Beograd

Mesto u mećavi oslikava najizrazitiji portret jednog rok umjetnika u domaćoj publicistici, na suptilan način tumačeći okolnosti iz kojih je iznikao mit o Milanu Mladenoviću, gitaristi, pjevaču i vođi *Ekatarine Velike*.

Milanov značaj za srpsku i jugoslovensku rok scenu ne može se preceniti – baš kao što se ne može preceniti njegov udio u životima svih koji su ga poznavali, kao ni uticaj koji je ostvario na generacije poklonika. Stvarajući u turbulentnom i nesigurnom vremenu, nije pronašao zaklonjeno mesto u mećavi koja je besnela oko njega. Zajedno sa jednom kompletnom postavom EKV

ZVEZDA MORA

Džozef O'Konor
Laguna, Beograd

U ledeno hladnu zimu 1847, gonjena nepravdom i prirodnom katastrofom, *Zvezda mora* isplovjava ka Njujorku. Na ovom brodu nalaze se stotine izbjeglica. Sluškinja koja čuva strašnu tajnu, propali lord Meredit sa svojom porodicom, jedan ambiciozni romanopisac i sastavljač revolucionarnih balada – kreću preko Atlantika u potrazi za novim domom. Svi oni su međusobno povezani mnogo dublje nego što mogu i da naslute. Ali palubom se potajno šunja i ubica, gladan osвете koja će mu donijeti oprostaj. Tokom dvadeset šest dana putovanja životi mnogih putnika će se završiti, a drugima će početi iz početka.

ORIENTALISTA

TOM RAJS

Vulkan izdavaštvo, Beograd

„Kao jedinstvena mješavina uspomena i želja, ova sjajna i originalna knjiga još jednom nas podsjeća kako mašta može poslužiti kao pribježište pred nepodnošljivom okrutnošću života.” – Azar Nafizi, autor knjige ‘Čitajući Lolitu u Teheranu’, „Uživao sam čitajući *Orijentalistu* Toma Rajsa – sklop visoke učenosti i vješte naracije, eleganto rješenje misterije jednog od najzagonetnijih pisaca dvadesetog vijeka.” – Pol Teru „Jevrejin je najsrećniji kada je Jevrejin”, navodi Ajnštajn u ovoj fascinantnoj knjizi o čovjeku koji se ekstravagantno opire dejstvu tog principa. Lev Nusimbaum ne samo da je primio novu religiju, već je istu izmislio. Istraživanje Toma Rajsa otkriva nam kako je to učinio. Delo se čita kao vešto napisan detektivski roman koji razotkriva misterije ljudskog karaktera, roman prepun nezaboravnih likova koji su samo igračke u rukama mračnih sila dvadesetog vijeka.” – Džonatan Rozen, autor knjige *Zadovoljstvo stiže ujutru*

DEČAK KOJI JE SANJAO KRAJ SVETA

ANTONIO SKURATI

Clio, Beograd

U svom najnovijem djelu, *Dečak koji je sanjao kraj sveta*, Skurati se vraća izvorima svoje poetike, temama nasilja, straha, medija, slabih i trulih karika modernog društva. Satkan od svjedočanstava pripovjedača protagonista, roman daje žestoku kritiku medijske moći, a istovremeno i dirljivu priču o društvu koje se na neki način vraća u djetinjstvo. I dok se otvoreno suočava s krizom institucija – škole, crkve, porodice, politike – upušta se u neizvjesnu borbu sa demonom straha. *Dečak koji je sanjao kraj sveta* našao se 2009. u najužem izboru za nagradu *Premio Strega*.

ROMANI

IVO ANDRIĆ

Laguna, Beograd

Svi romani u jednoj knjizi: *Travnička hronika*, *Na Drini ćuprija*, *Gospođica*, *Prokleta avlija*

„Ja sam na putovanja trošio ne samo novac i vreme nego i snagu živaca i mašte, jer u putovanja treba uračunati i duge, uglavnom izlišne pripreme u mašti i u stvarnosti... A koliko sam se u tim putovanjima trošio, vidi se najbolje po tome što sam za vreme dva velika rata (1914–1918. i 1941–1944), kada sam bio prisiljen da sedim na jednom mestu, napisao gotovo najveći deo svojih radova.” – Ivo Andrić

U mladu jugoslovensku književnost posle Prvog svetskog rata Ivo Andrić je ušao kao zapažena pesnička pojava zbirkama *Ex Ponto* i *Nemiri*, koje je uglavnom napisao tokom godina tamnovanja u šibenskom i mariborskom zatvoru 1914–1915, potom u vrijeme konfinacije u Zenici i Ovčarevu do 1917. i najzad tokom liječenja u zagrebačkoj Bolnici milosrdnih sestara do kraja rata i ujedinjenja južnoslovenskih naroda...

(Ovu rubriku *Monitor* realizuje u saradnji s knjižarom *Karver*)

Restitucija po receptu aktuelne vlasti

Pročitah u prošlom *Monitoru* pismo Moma Joksimovića na temu restitucije - *Vraćanje imovine teče usporeno* i odlučih da i ja iznesem svoj stav o tom problemu.

Rešavanju tog problema u Crnoj Gori aktuelna vlast je, po mom mišljenju, prišla po njenom običaju „grlom u jagode” i „ajmo, lako ćemo”. Mišljenja sam da je pre kvalitetnog rešavanja tog problema u stilu „i vuk sit i ovce na broju” trebalo prvo sagledati potrebe, stanje i mogućnosti, pa krenuti u njegovo rešavanje. No, bi što bi.

Poseban džumbus u rešavanju problema restitucije je nastao kad su ukinute opštinske komisije i formirane regionalne, koje su odjednom bile zatrpane predmetima (ukinutih) opštinskih komisija. To je usporilo rešavanje predmeta i nagomilalo posao regionalnim komisijama. Pre nekih desetak godina čak je bilo objavljeno da te komisije „do daljnjeg” prestaju sa radom, da bi se u stvarnosti ispod žita rešavali zahtevi za restituciju pojedinaca. No, posao je nastavljen.

I još jedna stvar. Jedna od mogućnosti kod usvojenog zahteva za restituciju je isplata u novcu, po izvršenoj proceni nepokretnosti od strane veštaka. I tu se sad javlja caka: tu procenjenju vrednost nepokretnosti, ako nema primedbi na procenu, država preko Fonda isplaćuje u novcu, u ratama, jednom godišnje (pre toga dva puta godišnje) u nekom određenom periodu (na primer za 10 godina). Ali se ne isplaćuje u jednakim godišnjim ratama, već procentualno od ostatka duga, tako da je svaka naredna rata manja od prethodno isplaćene.

Vlada svojom uredbom negde ili u aprilu ili u maju tekuće godine

određuje procenat iz budžeta koji je opredeljen za te isplate, koje se vrše sredinom jula meseca tekuće godine. Time pojedinac nije siguran koliko će novca dobiti u tekućoj godini u odnosu na prethodnu. Posebna je

priča kad treba vratiti zemlju i šume prethodnim vlasnicima. Po ustaljenoj praksi, zna se kome i koliko.

Dušan Bojić
Podgorica

Manastirska 3, 85340 HERCEG-NOVI

Tel/fax: 031 344 244

E-mail: radio.delfin@t-com.me

www.radiodelfin.me

PRETPLATA

Correspondent bank:

Swift Address: RZBAATWW

Name & Address: RAIFFEISEN BANK INTERNATIONAL AG VIENNA, AUSTRIA

Beneficiary's bank:

Party Identifier: 1-55.097.455 EUR

Swift Address: LOVBMEPG

Name & Address: LOVCEN BANK AD BULEVAR DZORDZA VASINGTONA 56
81000 PODGORICA, MONTENEGRO

IBAN ME25565005010000413202

Name & Address: MONITOR DOO
PODGORICA, Trg republike-PC Ražnatović bb,
Podgorica

Kopiju uplate obavezno poslati

na fax: +382 20 242 306 ili na adresu:
81000 Podgorica, UI.Trg republike bb

OMBUDSMANKA MONITORA

Paula Petričević, ombudsmanka *Monitora*, redovno prati rad našeg nedeljnika. Njena djelatnost je transparentna i njene ključne nalaze objavljujemo. Ukoliko mislite da smo prekršili neko od načela Kodeksa novinara Crne Gore ili se ogriješili o druge profesionalne i etičke standarde, obratite se našoj ombudsmanki na email adresu: monitor.omb@gmail.com ili poštom na adresu: Trg Republike bb

Redakcija *Monitora*

ANDRIJA MARKUŠ:
OTOMANSKO GRAĐENJE I UTICAJI U CRNOJ GORI (IX)

Stara varoš koje nema

**Bog bi zaplakao
bez upotrebe
suzavca kad bi
gledao šta se sve
zbitlo sa Starom
varoši**

Stara varoš, koja je prva nastala i opstala na ovom prostoru, na dijelu prvonačvanog grada Ribnica, na ušću Ribnice u Moraču, na njihovim lijevim obalama, mukotrpno sačuvala se do Drugog svjetskog rata, kad je bombardovana od naših saveznika(!).

Potom, šta je ostalo od bombardovanja, dijelom čuvano je sljedećih deset godina, otkad postepeno, naročito zadnjih petnaest godina, trpi direktna razaranja samosvojnog ambijenta, rijetkog traga kulture i vremena na ovom prostoru.

Poslije 400 godina ropstva pod Osmanlijama, od 1474. godine, kad je Berlinskim kongresom 1878, Crna Gora priznata kao država, grad se proširio na drugu obalu Ribnice, između Morače i brda Gorica. Tada, 1886. godine tu počinje izgradnja Mirkove varoši, po uređenom sistemu, da je taj novi dio dominantni predstavnik Podgorice, gdje je Stara varoš sa statusom starog gradskog jezgra. Nastavljeno je stradanje Podgorice početo bespotrebnim bombardovanjem upravo od naših saveznika 5. maja

1944, sa još 72 bombardovanja. Stradanje u mirnodopsko vrijeme, pojačano je početkom devedesetih godina XX vijeka do danas, kao posledica smjene jednopartijskog sa višepartijskim sistemom, prelaskom skoro svega u privatne ruke, sa mnogo

Osmatračnica protiv upada Brđana

Po pisanju Ilije Brakovića, 1932. *Vezirov most i prva poara Kuča*, na osnovu istorijskih izvora (što je prenio i portal *Montenegrina*) uz Sahat kulu u Podgorici obješeni su četiri bratonožićka prvaka, na prevaru uhvaćena od Osmanlija, jer su pomagali Kučima pri bjekstvu od Turaka. A to su: pop Maško Tošković i njegov brat Asan, Radoje Premović i Radovan Pavićević.

Sahat kula je služila kao vojni objekat – osmatračnica protiv upada Brđana, te je sa svim onim na njoj gore i dolje Sahat kula mogla da kaže: „Crnogorci, kazaću vam ja koliko je sati“.

Kralju Nikoli nije bilo potrebno da je toliko dobar pjesnik, već običan hrišćanin, da zamisli šta je pop Maško mogao sem krsta da vidi na nebu iznad Sahat kule, glavom gore po zatezanju užeta.

Možemo sada popu Mašku da uklonimo taj krst, otjelovljen iznad vješala na Sahat kuli, te umjesto njega da niz zidove Sahat kule stoje, kao simbol, spustimo četiri užeta vješala – da Sahat kula dobije status „Podgoričke čele-kule“... I dalje pojedini predlažu da se skine krst postavljen prije 120 godina.

Sigurno da smo dužni da na Sahat kuli postavimo spomen-ploču sa natpisom: „Ovdje su Osmanlije nakon svoje poare Kuča objesili bratonožićke prvake popa Maška Toškovića, njegovog brata Asana, Radoja Premovića i Radovana Pavićevića, na prevaru uhvaćene i tako kažnjene što su dali utočište braći – prognanim Kučima“.

Sahat kula nikome ništa ne duguje, ljudi njoj duguju kao vrijednom nasljeđu kulture, o čemu sam pisao.

izražajnijim neregularnim tokovima. Svi značajni prostori u gradu, sve značajne zgrade za našu kulturu i kvalitetan život u gradu, podređuju se – ruše samo zbog vrijednosti lokacije, kad nestaju i veoma rijetki objekti koji su preživjeli katastrofalno bombardovanje. Sa svim tim što se dodatno ruši, odlaze jedini svjedoci vremena kad su ljudi i grad bili jedno, odlazi pred slijepim profitom i požudom. Odlazi i Nova i Stara varoš, koje su mogle znanstvenici da budu učitelji zdravog stanovanja – života, zbližavanja ljudi: kad je susjed poznao susjeda... Koliko god bismo grad širili, sa tim prostorima, znali bismo šta hoćemo... Niko to ne bi uradio od svog grada, od svojih odlazaka i dolazaka – sjećanja... sublimiranih: gradnje, prirode i ljudi – identiteta.

„Stara varoš, da te Bog ubije“, riječi pjesme, ostvaruju se. Stara varoš nastajala je i nestajala u pet karakterističnih faza. Prva faza je bila kad se širenjem izašlo iz zidina Nemanjinog grada – mjesta Nemanjinog rođenja, kad su se od kamena sa bedema gradile kuće okolo za prošireni grad i za nove bedeme sa četiri kapije, za koje se, za potreban kamen, i Duklja razidivala. Ovo što se danas čini, najizrazitije, jer se postupa kako su tifusari postupali u Drugom svjetskom ratu, koji su pokušavali da sa konja kojeg jašu otkinu šniciu.

Druga faza nastaje poslije oslobođenja od Osmanlija, izgradnjom novog grada na drugoj obali Ribnice – Mirkove varoši sa objektima intimne strukture po mjeri čovjeka, koje se danas, u posljednjoj fazi, samo zbog vrijednosti lokacije, uništava. Svaki novi detaljni urbanistički plan samo

verifikuje prethodnu divlju gradnju, koju je, zbog neke uzdržanosti, u surogat stilu, čudnih heterogenih nizova, koji su svojevrsna prostorna hronika „mic po mic“ izigravanja

stvarajući svojevrsnu ogradu – podeoni zid mnogo izrazitiji od nekad Berlinskog zida. Zgrade nadvisuju Sahat kulu sa druge strane ulice – devalvirajući njenu dominaciju nad prostorom kojem je vjekovima pripadala.

Do ovakve prostorne i stilske (stihijske) konfrontacije napadom Nove varoši na Staru varoš, došlo je postepeno, tako što se grad, počev od Stare varoši, dva puta vinuo preko Ribnice i Morače – putanjom bumeranga: jednim krajem se, grananjem, udalžio po prostranstvima Lješkopolja, Zagoriča, Maslina i dr. a drugim se, koncentrisanom gradnjom, kao sječivom vratio u Staru varoš, noseći sa sobom teret za nepremostivu razliku, još teže – namjeru.

U toj fazi Stara varoš je napadnuta i sa drugih obodnih strana, kao što je sa strane Ljubovića. Istovremeno teče kao infuzija zalaženje u sam centar Stare varoši, haotično postavljenim neplanskim divljim zgradama. Nove zgrade se nameću starim,

trošnim, reklo bi se – trošnošću našeg odnosa prema kulturi.

Primjer je kapija manastira Drepe, što ga Sveti Sava podiže kao centar episkopije, koja preživje skoro milenijum sve vjetrometine, pohare, zemljotrese – dok do nas, da je porušimo, ne naide. Porušena je kad je Hruščov prolazio – da ne gleda u stare zidine! Nemanjin grad, na čijim zidovima raste jedina gradska neizgažena trava, za Ginisovu je knjigu rekorda po odnosu broja stanovnika i broja javnih WC-a. Nema stanovnika, a ima jedan WC-e od betonskih blokova.

Bog bi zaplakao bez upotrebe suzavca kad bi gledao šta se sve zbilo sa Starom varoši.

(Nastavlja se)

• Stara varoš

zakona. Još da to neko nazove našim izumom – spontalitetom od školovanih kadrova, „kod kojih je škola na godišnjem odmoru“.

Treća faza je sravnjenje sa zemljom komplet Podgorice savezničkim angloameričkim bombardovanjem početim 5. maja 1944, kojim se ova knjiga ponajviše bavi.

Četvrta faza dominantno je period jednopartijskog sistema do 1989. godine, u kojem istorijske vrijednosti ovih kategorija nijesu imale posebno vrednovanje, ali se bar nijesu dodatno za privatni interes zloupotrebljavale. Tada je Stara varoš presječena produžetkom iz Mirkove varoši Ulice slobode, produžetkom preko Mosta braće Zlatičanina, kad dobija naziv Ulica kralja Nikole. Uz tu produženu ulicu postavljena je zgrada *Metalke*, a tako i druge zgrade u istom pravcu,

VASILJE SAVOVIĆ

Recite nam za početak o novom izdanju *Off Duty*-a.

Novi materijal je sniman tokom ljeta 2017. godine u studiju *Disorder* u Nikšiću. Sa nama je kao prijatelj, podrška, a zatim i producent, radio Vladimir Perišić. Mišljenja smo da je ovo prava kombinacija za rad na autorskom materijalu rok bendova, kako zbog tehničkih uslova i znanja, tako i zbog strpljenja i tolerancije. Ohrabrujem i druge bendove koji imaju nešto spremno da se jave i pojave, bez oklijevanja. Naravno, Nikšić ne bi bio Nikšić da u snimanju, preslušavanju i odabiru traka nijesu učestvovali i prijatelji iz drugih bendova.

EP *Putokaz* sadrži pet pjesama - četiri nove, koje su tu i tamo izvođene na festivalima u prethodne dvije godine i bonus pjesmu *Oni su uvijek u pravu*, koja je prethodno objavljena u saradnji sa poznatom i priznatom rokenrol facom – Veljkom Vučurovićem.

Za razliku od prošlog puta, odlučili ste se za kraću formu. Je li to uslovljeno internetskim trendovima?

Dosta faktora je uticalo da se odlučimo za ovu *srednju* formu - formu mini albuma. Svakako da uticaj dolazi i od internetskih trendova, ali ne isključivo. Pjesme za prvi album su nastajale u dugom periodu kad se bend dosta tražio i sticao iskustvo, tako da su dosta i različite. Neke su ostale aranžmanski neupakovane, mnoge od njih su imale kvalitet i zasluživale veću pažnju i bolji nivo snimanja i produkcije. Ovako su te pjesme ostale zarobljene na izdanju koje je objavljeno nedozrelo, ali ne žalimo za tim, moguće da će za desetak godina kada im se neka nova publika osvrne one imati specifičnu draž, kao kad mi sada iznova preslušavamo prve albume Goblina, Nereda, itd... Za ovo izdanje je situacija bila sasvim drugačija. Pjesme su se spontano povezale u cjelinu koja je i idejno i po zvuku prilično definisana i homogena. Od jednog momenta, kad smo to spoznali, cilj se sam nametnuo - da ih u konačnom tako i uobličimo i zaustavimo se kad osjetimo da je priča potpuna. Faktor interneta i gomilanja i brzog potiskivanja informacija naravno da ima svoj značaj, čak i komercijalno široko zastupljeni bendovi teško da imaju luksuz da odjednom puste u život deset ili više pjesama.

Vasilje Savović je diplomirani ekonomista i od svoje šesnaeste godine bubnjar više nikšićkih rok i metal bendova. U poslednjih sedam godina fokusiran na sviranje samo u jednom bendu, autorskom sastavu *Off Duty*, sa kojim je objavio album *Još jedan dan* i aktuelni EP *Putokaz*. Više godina je član organizacionog tima *Bedem festa*

Kako jedan crnogorski bend uopšte opstaje u ovakvim uslovima?

Opstanak je stvar motivacije. Naravno, sve što govorimo, govorimo o autorskim rok i sličnim bendovima, koji snimaju i objavljuju muziku, i kojima nije uvijek tako lako da je nađu. Novac nije uključen u ovu priču. Nema ga i ne može ga ni biti, tako da je jasno da motivacija dolazi iznutra, iz potrebe za stvaranjem i sviranjem, kao i iz međuljudske usklađenosti i želje da se neko djelo stvori timskim radom. Svjedoci smo da su u proteklih 7–8 godina festivali u Crnoj Gori otvarali prostor za domaće bendove koji imaju šta da kažu i predstave. To je dalo kakav takav kontinuitet tehnički uslovnih nastupa. S druge strane, to je dosta promijenilo „užljenje“ kod publike, smanjilo broj i kvalitet klupskih svirki. I tako u krug...

Pored muzike svi imate druge poslove. Koliko ta nužnost ometa ili pomaže kreativnu stranu cijele priče?

Što se tiče priče o finansijama, tu je stvar potpuno jasna, ne treba ni trošiti puno riječi na to i otvarati pitanje finansija kao pitanje prvog reda. Da bi autorski rok bend dotaknuo neki nivo

samofinansiranja, dakle ne udobnog života od bavljenja muzikom, nego samo nivo održanja, potrebno je da dobaci zaista vrlo daleko i poigra se sa presjecima komercijalnog i alternativnog, što samo po sebi ne znači da je takav kompromis loš. I u tim presjecima ima dosta vrlo interesantnih i kvalitetnih primjera. U Crnoj Gori je bavljenje autorskim radom u muzici hobi, nerijetko i skup hobi, pa ponekad proradi i inat i stvori se dobar singl ili album, a ponekad ponestane goriva i bend se zaustavi.

Veliki problem je i izdavaštvo.

Smatram da su aktuelni trendovi bendovima donijeli više dobrog nego lošeg. Već duže vrijeme mnogo stvari u publikovanju i komunikaciji sa zainteresovanim ljudima zavisi najviše od energije i maštovitosti autora. To ne znači da je potreban manji trud nego ranije, jer je broj informacija i njihov kratak „životni vijek“ zastrašujući, ali barem je alat za promociju na raspolaganju samog benda. Ako baš ne želite izdavače, posrednike, menadžere ovog ili onog tipa, najrazličitije online platforme su dostupne, pa dokle dobacite.

Dragan LUČIĆ